

Modulul Jean Monnet „Continuitate și schimbare în guvernanța europeană”

SNSPA – Facultatea de Științe Politice

Vol. 1, nr. 1 – Toamna 2007

Modulul Jean Monnet

Programul Jean Monnet este o acțiune a Uniunii Europene ce se referă la dezvoltarea învățământului și cercetării academice în domeniul integrării europene, studiului construcției Europei comunitare și a dezvoltărilor sale instituționale, juridice, politice, economice și sociale.

În cadrul acestui program, **Modulul Jean Monnet „Continuitate și Schimbare în Guvernanta Europeană”** din cadrul Facultății de Științe Politice SNSPA este un modul de predare, dar și de cercetare și dezbateri asupra procesului de integrare europeană. MJM, aflat sub patronajul Comisiei Europene, se derulează în FSP pe o perioadă de 3 ani, 2006-2009, și este rezultatul unui acord încheiat între Comisia Europeană și SNSPA.

Revista

„Continuitate și schimbare în guvernanta europeană”

Această Revista a fost creată cu scopul de a oferi echipei MJM (studenți și cadre didactice) un spațiu de dialog în care temele europene să poată fi abordate nu doar dintr-o perspectivă academică, însă și prin intermediul unor articole de opinie.

*

Proiectul se află la început de drum, iar acest prim număr al Revistei reprezintă o sinteză între ce ne-am dorit pentru un număr inaugural, ce am învățat în timpul creării acesteia și oportunitățile deschise pentru aparițiile viitoare.

Astfel, prima parte este dedicată articolelor scrise de către membrii echipei noastre în octombrie – noiembrie, cu mențiunea că unul dintre evenimentele cele mai importante ale perioadei – summit-ul de la Lisabona – va fi analizat separat în numărul următor. A doua parte a numărului este dedicată prezentării unor studii scrise de către studenții MJM; trebuie subliniat că proiectele respective se află încă în lucru, aici fiind redată variantele disponibile în luna iulie a anului actual.

Notă:

Responsabilitatea pentru textele scrise aparține autorilor.

Din colectivul de redactie al acestui numar au facut parte:

Cadre didactice:

Claudiu Craciun este asistent universitar in SNSPA, domeniile sale de predare si cercetare fiind institutiile politice, politica europeana si politicile publice. Face parte din Consiliul Executiv al Rețelei Europene de Stiinte Politice (EpsNet) si din Asociatia Internationala de Stiinte Politice (IPSA).

Studenti:

Andrada Maria Albescu este studenta la Facultatea de Stiinte Politice din cadrul S.N.S.P.A., specializarea RISE, si la Universitatea Romano-Americana, Facultatea de Economie a Turismului Intern si International. Interesul pentru spatiul comunitar vine din dorinta de a intelege dinamica politica si institutionala din cadrul Uniunii Europene si efectele acesteia asupra statelor membre.

Alina Maria Necula este studenta in anul III la Facultatea de Stiinte Politice din cadrul SNSPA, Bucuresti. Aria ei de cercetare asupra Uniunii Europene cuprinde securitatea energetica, Politica Externa si de Securitate Comuna si relatiile diplomatice ale UE cu alte state.

Andra Roescu este studenta in anul III la specializarea Stiinte Politice. Interesele ei academice se centreaza in jurul relatiei supranational-national si pe colaborarea interstatala in subdomenii precum securitatea energetica si lupta impotriva schimbarilor climatice sau reforma interna a UE, in special pe relatia UE-Romania.

Alexandra Emilia Bucur este studenta in anul III la doua facultati din cadrul SNSPA: Stiinte Politice, specializarea RISE, si Administratie Publica. Domeniile de interes din cadrul UE sunt: cultura, educatia, politicile pentru tineret, dialogul cultural.

Ioana Patran este studenta in anul III in cadrul Facultatii de Stiinte Politice din SNSPA, specializarea Relatii Internationale si Studii Europene. Domenii generale de interes: extinderea UE; reforma institutionala; securitatea energetica; PEV.

Eugen Rotaru este student in anul III, specializarea RISE. Domeniile de interes din cadrul UE sunt PESC, PESA, politica interna a statelor membre, politicile de mediu, politicile de coeziune economica si sociala, politicile din domeniul comunicatiilor.

Coordonatorii numarului:

Conf. Univ. dr. **Jordan Barbulescu**
Drd. **Oana Bosoi**

CUPRINSUL NUMARULUI:

I. OPINIE, OPINII...

Alegerile pentru Parlamentul European. Catre o normalizare a euro-entuziasmului?	5
<i>de Claudiu Craciun</i>	
Uniunea Europeana - intre reforma si blocaj institutional	9
<i>de Ioana Patran</i>	
„EURAFRICA” – a fi sau a nu fi?	12
<i>de Alina Maria Necula</i>	
Darfur, o noua etapa in consolidarea unei politici externe comune a Uniunii Europene?	18
<i>de Eugen Rotaru</i>	
Salariul minim pe economie in tarile membre UE	21
<i>de Emilia Bucur</i>	
Reforma UE – progres sau regres? Exceptiile britanice	24
<i>de Andra Roescu</i>	
Alegeri Europarlamentare?	28
<i>de Ioana Patran</i>	
Logica negocierii in Uniunea Europeana	31
<i>de Andrada Albescu</i>	

II. CERCETARE

Impactul europeanizarii asupra calitatii democratiei in Romania	35
<i>Andrada Albescu</i>	
Iulie 2007	
Partide si platforme eurosceptice in Europa Occidentala versus Centrala si de Est	51
<i>Madalina Radulescu</i>	
Iulie 2007	

I. OPINIE, OPINII...

Alegerile pentru Parlamentul European. Catre o normalizare a euro-entuziasmului?

de Claudiu Craciun

Abstract: This article presents two perspectives of European Parliament elections, one which renders commonplace to european problems reflected by the low voting participation that proceeds from parties' mobilisation which was lower than for the national elections, or from the low level of citizens' information, and the second perspective which reveals a "model" Romania, represented by the vote structure, concluding that the european enthusiasm dropped in Romania.

Keywords: elections, democratic exercise, voting participation, trusting institutions, national elections, Eurosceptic, pro-European.

Abstract: Acest articol prezintă alegerile pentru Parlamentul European din două perspective, cea a banalizării problematicii europene, reflectată de prezența scăzută la vot, care poate proveni din faptul ca partidele nu s-au mobilizat la fel ca pentru alegerile naționale sau din nivelul scăzut de informare al cetățenilor, iar cea de-a doua este aceea a unei României „model” reprezentată de structura votului, concluzionând că entuziasmul european a scăzut în România.

Cuvinte cheie: alegeri, exercițiu democratic, participare la vot, instituții(încredere în), alegeri naționale, eurosceptic, proeuropean.

Alegerile pentru Parlamentul European au fost primul exercitiu democratic într-o Românie membră a Uniunii Europene. Se desprind două imagini ale acestora, în perspectiva comparativă. Prima imagine este cea a banalizării problematicei europene, reflectată în procentul scăzut de participare la vot. A doua este cea a României „model” reflectată în structura votului. Diviziunea mandatelor parlamentarilor români este identică cu cea prezentă în Parlamentul European, unde popularii, socialistii și liberalii constituie principalele grupuri politice.

Cetățenii români s-au distins în ultimii ani printr-o încredere substanțială în instituțiile Uniunii Europene, inclusiv în Parlamentul European. Încrederea în instituțiile naționale a scăzut constant. Procesul de a accede la Uniunea Europeană, văzut de mulți ca un proces asimetric, în principiu ar fi trebuit să creeze un reflex de mobilizare și de reechilibrare a raporturilor de forță. Alegerile europene ar fi fost un moment bun pentru cristalizarea unor viziuni asupra raporturilor generale între state membre și instituțiile europene. În plus, recente evenimente din Italia au marit la nivel simbolic mizele participării României în politica europeană. Acești sunt factori care ar fi trebuit să conveargă către o participare la vot mult mai substanțială. Deși România se află undeva în preajma mediei prezentei la vot din celelalte noi state membre (Slovacia - 16% și Ungaria 40%) sentimentul general este acela al unei prezente sub așteptări. Cum poate fi acesta explicat, având în vedere puternicele argumente pro vot menționate mai sus?

Există mai multe explicații posibile. Partidele politice nu s-au mobilizat așa cum se mobilizează pentru alegerile naționale și nu au desemnat candidați puternici în ierarhia organizațională și cunoscuți de opinia publică. Suprapunerea alegerilor cu un referendum a creat confuzie pentru alegători. În ultima instanță, motivul pentru care prezenta la vot a fost scăzută este legat de însuși Parlamentul European și Uniunea Europeană în sine. Cetățenii români au fost pentru prima dată în poziția de a conecta așteptări și

percepții generale asupra Uniunii Europene cu participarea propriu zisă în procesul politic european. Este o diferență importantă între întrebarea: „În ce măsură susțineți Uniunea Europeană” și „În ce direcție ați dori aceasta să meargă?” Pentru a răspunde la cea de-a doua întrebare, nivelul de informare și sofisticare trebuie să fie mult mai mare decât în cazul primei. Cetățenii români cunosc încă prea puțin detaliile procesului decizional în Uniunea Europeană sau creșterea constantă în influența a Parlamentului European, inclusiv din perspectiva recentului Tratat de reformă.

Imaginea României capătă însă un contur mai clar atunci când analizăm structura votului. Există o simetrie perfectă între structura votului național și structura existentă a mandatelor din Parlamentul European. Popularii, socialistii și liberalii au ocupat în ordine primele poziții. Celelalte două partide care au câștigat mandate, PLD și UDMR sunt la rândul lor fie membre fie apropiate grupului popular european. România, prin parlamentarii care îi trimite în Parlamentul European reconfirmă raportul de forțe existent la nivel european. Un alt aspect care individualizează România este absența partidelor extremiste (fie la stânga, fie la dreapta) și partidelor de nișă (cum ar fi ecologistii). Nu a existat nici un partid în mod deschis eurosceptic, acest lucru arătând consensul generalizat proeuropean. România se distinge de multe țări vestice și est-europene în care extremele sunt foarte bine reprezentate. În același timp trebuie remarcat faptul că alegerile europene nu au produs o restructurare a sistemului de partide, structura și ierarhia națională fiind identică cu cea de la nivel european. Astfel România devine un „model” la nivel european: partidele cele mai puternice și singurele reprezentate în Parlamentul European sunt proeuropene și integrate perfect în familiile politice continentale. Acesta este un succes al partidelor românești care au reușit să își mobilizeze votanții și să prevină apariția unor partide extremiste care sunt în proporții variabile și eurosceptice.

Prin alegerile europene din 2007, România se alătură grupului de țări centrale și est-europene în care interesul pentru Europa și alegerile europene a fost în medie mult mai scăzut decât în statele vechi. Infuzia de euro-entuziasm la care mulți se așteptau din partea estului nu s-a materializat și poate este momentul să acceptăm faptul că a fi cetățean în Europa nu este atât de ușor, iar entuziasmul care nu este dublat de o participare pe măsură este doar o iluzie a europenismului și democrației.

Uniunea Europeana - intre reforma si blocaj institutional

de Ioana Patran

Abstract: This article refers to the difficulty of the Reform treaty adoption because of those who support the reform and those who are against it , wishing to maintain their independence in certain areas;also the article presents the implications that delaying the reform would induce on the entire union, suggesting that this outcome leads to a decrease in the EU's importance as global actor.

Keywords: institutional reform, consensus, referendum

Abstract: Acest articol vorbește despre dificultatea adoptării Tratatului de Reformă deoarece există părți care o susțin, dar și părți care se împotrivesc, dorind să-și mențină independența în anumite zone, prezentând totodată și implicațiile pe care amânarea reformei le-ar induce asupra întregului, considerând că această amânare va duce la diminuarea importanței UE ca actor global.

Cuvinte cheie: reformă instituțională, consens, referendum

Reforma instituțională este desigur cel mai dezbătut subiect în UE din ultimele 9 luni, dar și cel mai mediatizat.

Într-o Uniune Europeană reglementată de tratate depășite, cu numeroase lacune pentru forma și conținutul actual, întrebarea nu trebuie să fie de ce un Tratat al Reformei, ci de ce nu mai multă dedicare în a-l adopta și mai multă înclinare spre consens.

Deși noul Tratat asupra căruia se discută încă din timpul președinției germane a Consiliului se dorește a fi adoptat până la sfârșitul acestui an, în timpul președinției portugheze, cum vor fi corelate planificarea și realitatea? Se pare că lucrurile nu vor merge chiar atât de lin pe cum se credea inițial. Ca de obicei, atunci când se vorbește de schimbare există părți ce o susțin și părți ce se împotrivesc și vor să-și păstreze independența în anumite zone. Acest lucru se întâmplă și acum în privința noului tratat, existând membrii ai UE care vor contribui la încetinirea procesului de reformă instituțională.

Deși denumirea este total schimbată, se pare că Tratatul Constituțional al UE nu este deloc mort, deoarece conținutul noului tratat este prezentat în multe ipostaze ca fiind extrem de asemănător cu cel al TC.

Tări ca Marea Britanie, Danemarca, Polonia, Olanda ridică probleme pentru cursul negocierilor datorită diverselor interese care vor să le fie respectate sau datorită faptului că unele partide aflate la guvernare vor să supună noul tratat unui referendum popular.

De exemplu, Marea Britanie dorește privilegii în domeniul puterii de implicare a UE în justiție și în afaceri interne; mai concret, pretențiile sale se referă la o perioadă de grație pentru punerea în aplicare a prevederilor în aceste domenii prevăzute de noul tratat, prevederi ce se află și în TC.

Olanda și Danemarca se află într-o situație oarecum asemănătoare, deoarece decizia privind organizarea unui referendum privind Tratatul Reformei nu a fost încă luată, în ambele țări existând dezbateri pe acesta

tema la nivel politic. Totodata si in Marea Britanie exista o dezbatere privind decizia de a organiza un referendum pe tema noului tratat.

Problemele ridicate de Polonia s-au aflat in centrul atentiei in iunie, in timpul Summitului Uniunii Europene, cand aceasta a insistat pentru a obtine avantaje in privinta noului sistem de vot din institutiile UE deoarece considera ca trebuie sa aiba un cuvânt cu mai multa greutate in noul aranjament institutional. Alta problema mai recenta ridicata de Polonia este legata de dorinta acesteia de a se alia protocolului de care beneficiaza Marea Britanie privind neimplicarea in *Cartea Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene*.

Dar ce ar insemna pentru UE ca întreg o noua amanare a reformei institutionale? Nu trebuie sa gandim doar dintr-o perspectiva ingusta, unilaterala, ce se refera doar la interesul fiecărei tari si la preferintele acesteia, deoarece chiar daca rezultatele nu se vad imediat, deciziile si politicile la nivelul UE vor avea automat efecte pozitive si asupra celor ce s-au opus initial implementarii lor.

Consider ca intarzierea reformei institutionale in Uniunea Europeana va avea ca prima consecinta diminuarea importantei UE ca actor global, deoarece atunci cand lucrurile nu merg perfect sau aproape perfect in interior, desigur ca perceptia UE ca putere pe arena mondiala va fi diminuata. Desi cetatenii nu constientizeaza prea mult implicatiile acestor tipuri de evenimente si sunt acaparati de disputele politice la nivel local si national, acestia ar trebui sa fie informati de toate aspectele, pozitive cat si negative, pentru a putea vota in deplina cunostinta de cauza in cazul unui referendum privind Tratatul Reformei.

„EURAFRICA” – a fi sau a nu fi?

de Alina Maria Necula

Abstract: The aim of this article is to present the nature of the diplomatic relations between european officials and those of some african countries in the context of tensionate relations created by the organisation of the EU-Africa Summit, in December 2007, where the EU's economic partnership agreement with the Pacific region(ACP) should be signed, an agreement which puts african countries at a disadvantage. There is the possibility that these countries won't sign the agreement. Then, the author, shows the implications of the disagreement, with effects several economic sectors, particularly the energetic sector and security in Mediterranean area, at the same time looking for solutions in order to solve the conflict.

Keywords: Economic Partnership, free trade agreements, energetic security, diplomatic conflict.

Abstract: Scopul acestui articol este de a prezenta natura relațiilor diplomatice dintre oficialii europeni și cei ai unor state africane, pe fondul tensiunilor create de organizarea Summitului UE-Africa, din decembrie 2007, în care se dorește încheierea unui Acord de Parteneriat Economic între UE și ACP(Africa, Caraibe și Pacific), acord care dezavantajează statele africane, existând posibilitatea ca acestea să nu semneze. În continuare se evidențiază implicațiile nesemnării în mai multe sectoare economice, în particular cel energetic și chiar securitatea în bazinul Mediteranei, căutând totodată și soluții pentru rezolvarea conflictului.

Cuvinte cheie: Parteneriat Economic, acorduri de liber schimb, securitate energetică, conflict diplomatic

Nu în urma cu mult timp, noi neînțelegeri de natură diplomatică au luat naștere între oficialii europeni și cei ai unor state africane. Catalizatorul acestora a fost opoziția premierului Marii Britanii față de participarea președintelui Zimbabwe la viitorul Summit UE – Africa, din decembrie 2007, cu motivul că politica lui Robert Mugabe, caruia îi este deja interzisă intrarea pe teritoriul Uniunii Europene, sfidează și încalcă grav drepturile omului. Comentariile virulente ale lui Brown au dat naștere la reacții și contrareacții, astfel că viitoarea întâlnire a liderilor europeni cu cei africani pare pusă în pericol. Șefii ai altor state africane amenință la rândul lor că în lipsa lui Mugabe vor lipsi și ei de la masa negocierilor, iar președinția portugheză este pusă în situația de a media confruntările dintre lideri și a susține participarea atât a oficialilor africani, cât și pe cea a premierului britanic.

Contextul este însă mult mai extins, iar cauzele fundamentale ale stării de tensiune instalate în prezent sunt de natură economică. Astfel, unul dintre obiectivele anului 2007 este încheierea Acordurilor de Parteneriat Economic între UE și statele ACP (Africa, Caraibe, Pacific), acorduri de liber schimb care prevăd însă eliminarea sistemului de garantare a prețurilor pentru produsele importate în UE din statele mai sus menționate. O motivație centrală a APE este necesitatea modificării reglementărilor privind importurile de zahăr din Africa. Justificările sunt simple: pe de o parte, OMC a declarat ilegală politica preferențială a UE față de produsele africane în general, iar pe de altă parte, de ani buni statele UE se află în supraproducție de zahăr, ceea ce face ca importurile la prețuri reduse să nu mai aibă sens și să aducă pierderi. Astfel, prin APE, statele africane pierd avantajele tarifare și vor trebui să facă față concurenței produselor europene, cele mai afectate fiind țările sărace. La această propunere, refuzul radical al organizațiilor agricole din Africa a fost însoțit de demonstrații recente. Însa, dacă țările africane nu semnează acordurile, risca să piardă complet piața europeană.

Cat despre implicatiile acestui blocaj, ele ating mai multe sectoare economice decat ar parea la prima vedere. Gravitatea situatiei s-ar accentua considerabil in cazul prelungirii conflictului diplomatic generat de Brown si al boicotarii reale a Summitului UE-Africa din decembrie, asa cum si-au anuntat intentia cativa lideri africani. Aproape fara iesire pare situatia, destul de putin probabila totusi, in care statele ACP nu ar semna in cele din urma acordurile propuse de UE, intrucat pierderea acestora ca parteneri economici nu este intru totul dezirabila pentru statele Uniunii. Exista multe alte sectoare economice interconectate cu cel al produselor agricole, in care buna colaborare a Africii este vitala pentru Uniunea Europeana.

Pentru presedintia portugheza, cooperarea cu Africa si Summitul din decembrie se regasesc pe lista prioritatilor. In luna mai a acestui an liderii africani si cei ai UE au initiat deja o strategie comuna de dezvoltare, careia Summitul din viitorul apropiat ar trebui sa-i aduca o materializare. Un capitol fundamental al agendei portugheze este, de asemenea, continuarea implementarii Procesului Barcelona, initiat in 1995, care prevede dezvoltarea unui parteneriat intre statele UE mediteraneene si celelalte tari cu deschidere la Mediterana, deci inclusiv statele nord-africane, pe directii multiple. Din aceasta perspectiva, Africa apare cu un rol fundamental in evolutia economica, in particular energetica, si aceea a securitatii in bazinul Mediteranei.

Problema fundamentala care iese in evidenta din dezbaterile din jurul cooperarii UE –Africa este ca relatiile cu tarile acestui continent sunt „discriminatorii”, cand in sens negativ, cand in sens pozitiv, fiind cand supuse unor masuri coercitive, cand favorizate prin masuri specifice. Pentru viitor, imperativul nu este de a ceda in fata nevoilor Africii si de a-i oferi favoruri economice, dar nici de a o constrange si supune scopurilor economice ale UE sau ale altor state dezvoltate, ci de a o alatura cat mai mult de o directie normala de evolutie. In conditiile epocii actuale, politica aproape de

stigmatizare a Africii nu face decat sa adanceasca si mai mult disparitatile si sa ingroase linia de separare intre acest continent si restul lumii. Poate ca mai avantajos pentru ambele parti si mai corect ar fi ca Africa sa fie tratata ca un partener egal de negocieri, iar relatiile de colaborare cu aceasta sa fie asemenea relatiilor cu oricare alt partener al UE, in ciuda diferentelor de nivel economic de facto. In principiu, semnarea APE urmareste exact aceasta directie a normalizarii, prin liberalizarea schimburilor si eliminarea tarifelor preferentiale, dar introducerea noilor reglementari prin lipsa unora din liderii africani si mai ales sub semnul temerii statelor africane ca ar putea pierde piata europeana ar insemna tocmai regularizarea normalitatii in conditii de negociere anormale, caci relatiile de colaborare nu se fundamenteaza pe roluri egale.

Pe de alta parte, o ruptura accentuata a relatiilor cu statele africane, eventual cu altele noi fata de cele cu care cooperarea merge deja prost in prezent, ar aduce nenumarate daune Uniunii Europene. In primul rand, ratarea unui acord cu tarile africane pana in decembrie 2007 ar compromite considerabil cele mai importante obiective ale presedintiei portugheze, referitoare nu numai la spatiul african in sine, ci, conform Procesului Barcelona, si la reseaua mediteraneana. In principiu, din partea unor state precum Algeria, Maroc, Tunisia nu s-au inregistrat reactii la conflictul mai sus mentionat, insa se pare ca experienta coloniala comuna face din statele africane actori vulnerabili si totodata solidari in fata actiunilor din exterior. O stare de tensiune prelungita poate genera conflicte in multe alte domenii de cooperare. Stim ca anul acesta Algeria primea cu raceala vizita presedintelui francez sau ca Niger, inopinat si nejustificat, rezilia si cerea renegocierea contractelor cu compania franceza Areva pentru furnizarea de uraniu. Criza din Darfour este un alt factor de instabilitate in zona, si, de asemenea, multi lideri africani sunt autori a numeroase practici nedemocratice. In al doilea rand, sectorul energetic este unul dintre acelea in care Africa este deja

angrenata în procese și proiecte comune cu UE, aflate în curs. Multe dintre statele africane sunt furnizoare importante de resurse energetice pentru țările europene. Dat fiind faptul că securitatea energetică este deja o urgență, sistarea unor proiecte sau accentuarea insecurității zonei pot genera situații de criză, iar în acel moment ce turnură vor lua relațiile euro-africane, dat fiind faptul că pentru UE chestiunea energetică este una vitală? În același timp, migrația din țările africane către Europa a fost mereu o problemă și, fără o serie de reglementări eficiente, aceasta nu va putea fi ținută sub control. Pe de o parte, este necesară o foarte bună negociere în domeniu, pentru a adopta de comun acord reguli care să gestioneze cât mai avantajos pentru ambele părți problema migrației, iar pentru aceasta este necesară completă disponibilitate de cooperare a statelor africane. Pe de altă parte, dacă sistarea tarifelor preferențiale va afecta considerabil statele sărace, aceasta nu va face decât să accentueze fenomenul migrației. Nu în ultimul rând, o decadere a nivelului economic, mai jos decât acesta este în prezent, ar duce la imposibilitatea Africii de a-și gestiona datoriile financiare și de a acoperi din surse autohtone propriile nevoi economice. Conform acestui scenariu, Africa ar risca să rămână vesnic o problemă globală, singura soluție pentru reabilitarea ei fiind intervenția financiară a organismelor internaționale, inclusiv a Uniunii Europene. Aceasta din urmă se poate vedea nevoită să participe financiar tocmai pentru a-și duce la bun sfârșit propriile proiecte.

Asadar, măsurile preferențiale mult prea generoase, dar condiționate, luate față de Africa duc în mod paradoxal tocmai la o dependență continuă a acesteia față de entități mai dezvoltate. Pe de altă parte, ruperea bruscă a raporturilor de susținere nu poate crea decât un șoc economic, unei regiuni slab dezvoltate fiindu-i foarte greu să se adapteze rapid. În prezent, politica UE față de Africa pendulează între cele două extreme. Oare „Euroafrica” propusă recent de Sarkozy se referea la o Africa supusă mai mult sau mai

putin proiectelor UE sau la o Africa cu putere de discernamant politic? In fapt, un echilibru este foarte greu de creat in conditiile instabilitatii si dificultatilor regiunii, dar tocmai din cauza acestor factori este necesar.

Anularea brusca a avantajelor oferite Africii prin semnarea APE nu este cea mai buna solutie, cu atat mai mult cu cat aceasta intampina rezistenta puternica a organizatiilor agricole. Semnarea APE in conditii de conflict diplomatic este cu atat mai putin dezirabila. De aceea presedentia portugheza este nevoita a gasi cai cat mai amiabile si a concepe eventuale modulatii ale acordurilor ce se doresc a fi semnate. Pare totusi putin probabil ca statele africane sa refuze pana la capat semnarea APE, dar un deznodamant oficial va putea fi inregistrat abia in luna decembrie a acestui an...

Darfur, o noua etapa in consolidarea unei politici externe comune a Uniunii Europene?

de Eugen Rotaru

Abstract: This article presents the Darfur crisis as a contributory element for EU's members cohesion and the strengthening of a common foreign policy, through the European Parliament's decision to send military troops to action under the aegis of European Security and Defence Policy, but the article refers to the real capability of the member states to respect the agreements, taking into account their participation in NATO's actions, also.

Keywords: crisis, humanitarian actions, European Security and Defence Policy, solidarity(cohesion), strengthening.

Abstract: Acest articol prezintă criza din Darfur ca un element care contribuie la solidaritatea membrilor UE și consolidarea unei politici externe comune, prin hotărârea luată de Parlamentul European de a trimite trupe militare care să acționeze sub egida PESA, însă se vorbește și de reala capacitate a unor state membre de a-și îndeplini angajamentele, participând și în acțiuni ale NATO.

Cuvinte cheie: criză, misiuni umanitare, Politica Europeană de Securitate și Apărare, solidaritate, consolidare

Agravarea crizei din Darfur a condus la exportarea conflictului în afara granițelor Sudanului, către Ciad și Republica Centrafricană, unde sute de mii de oameni s-au refugiat încercând să scape de masacrele militei arabe Janjaweed. Cu toate că în Sudan acționează un contingent de aproximativ 7000 de militari sub comandamentul Misiunii Uniunii Africane în Darfur, se pare că acesta nu e de ajuns pentru stabilizarea situației și întreprinderea de misiuni umanitare pentru refugiații din statele vecine Sudanului.

Uniunea Europeană este hotărâtă să acorde ajutor pentru rezolvarea crizei, Parlamentul European votând o rezoluție în acest sens pe 27 septembrie, prin care, acționând sub egida Politicii Europene de Securitate și Apărare, vor fi trimise efective militare în Republica Centrafricană și Ciad, în urma contribuției statelor membre. În aceeași zi, Consiliul Ministrilor de Apărare a aprobat decizia Parlamentului European și, potrivit Euraactiv, numărul necesar de militari pentru redresarea situației a fost stabilit la 4000.

Totusi, de la vorba la fapta drumul nu e lipsit de obstacole, din cei 4000, reușindu-se mobilizarea doar a 2500 de soldați, Franța fiind cel mai mare contributor, cu aproximativ 1500, acestui stat fiindu-i incredințată și sefia misiunii. De asemenea, chiar dacă statele membre au fost de acord în cadrul Consiliului, este greu de spus dacă această decizie va fi respectată și la nivelul guvernelor naționale în viitorul apropiat, când vor trebui suplimentate efectivele militare. Astfel, chiar dacă țări precum Suedia, Irlanda și Belgia au dat asigurări ferme în ceea ce privește disponibilitatea pentru un asemenea ajutor, rămâne de văzut dacă și ceilalți membri își vor onora promisiunile știindu-se că mare parte dintre ei sunt angrenați în misiuni asemănătoare în Liban și Afganistan, acționând sub patronajul ONU și NATO. Totodată, alte «cazuri dificile» sunt reprezentate de Polonia, care va trebui să ia o decizie înțeleaptă, ținând cont că pe 21 octombrie se va confrunța cu alegeri anticipate, și România, al cărui guvern va fi supus testului motiunii de cenzură.

Cazul Darfur poate fi pentru Uniunea Europeana prima din cele trei mari etape - de la sfarsitul acestui an - catre solidarizarea membrilor sai si consolidarea unei politici externe comune, inainte de Summitului de la Lisabona din 18 noiembrie, cand se va decide si asupra viitorului Tratat Constitutional, dar si de 10 decembrie cand se asteapta un consens in ceea ce priveste statutul provinciei separatiste Kosovo.

Salariul minim pe economie in tarile membre UE

de Emilia Bucur

Abstract :This article discusses the possibility that EU will introduce a minimum salary, according to the financial configuration of each member state, presenting benefic effects which this sistem should bring, such as an improvement of economic conditions and the avoidance of economic callapse. Also, it presents the salary situation at EU level, focusing on the case of Romania.

Keywords: minimum salary, budgetary policy, financial protection, salary balance

Abstract :Acest articol are ca tema posibilitatea impunerii unui salariu minim pe economie, la nivelul UE, potrivit configurației financiare a fiecărei țări, prezentând efectele benefice pe care acest sistem le-ar aduce, cum ar fi o mai bună funcționare a economiei și evitarea colapsului economic. De asemenea,este prezentată situația salariilor la nivelul UE, facându-se referire în mod special la cazul României.

Cuvinte cheie: salariu minim, politica bugetară, protecție financiară, balanța salariilor

Potrivit surselor *Hot News.ro* și *EurActiv*, Comisarul european pentru probleme economice și monetare, Joaquín Almunia, dorește impunerea de către UE a unui salariu minim pe economie propriu configurației financiare a fiecărei țări. Astfel, un salariu minim pe economie devine o reglementare necesară pentru buna funcționare a economiei UE și un mod de a evita fluctuațiile economice și colapsurile economice ale fiecărei țări, care s-ar rasfrange într-o mare măsură și asupra politicii bugetare a UE. Una dintre țările mari ale UE care nu are încă stabilit salariul minim pe economie pentru toate ramurile este Germania, însă și aceasta a încheiat în luna iunie un acord de compromis prin care se stipulează că salariul minim pe economie se extinde pentru mai multe sectoare economice. Subiectul adoptării acestui proiect a creat în Germania discuții în cadrul coaliției aflate la guvernare, între grupul social-democraților care susține introducerea salariului minim pe economie generalizat și grupul Cancelarului care respinge această propunere. Propunerea prevede acordarea către angajat a unui salariu cel puțin egal cu salariul minim pe economie, în forma brută.

Potrivit *Reuters*, din cele 27 de state membre ale UE, 20 dintre ele asigură un salariu minim pe economie. Acest salariu minim reprezintă și o protecție financiară a bugetarilor, însă stabilizarea la un salariu minim ar scădea din numărul de locuri disponibile în ramurile economiei de stat. România este una dintre cele 20 de țări care au stabilit salariul minim pe economie, el fiind de 204 euro, în timp ce unul dintre cele mai ridicate salarii minime pe economie este al Luxemburgului, 1570 euro.

Odată cu aderarea României la UE, s-a modificat și balanța salariilor, făcându-se eforturi de apropiere față de salariile medii din celelalte 19 țări. S-a sesizat și o discrepanță majoră între salariile minime din țările bogate și cel minim din țările Europei de Est și Sud-Est. Un studiu citat de cotidianul „Evenimentul” arată că diferențele de salariu minim pe economie între țările vechi, membre ale UE s-au diminuat simțitor.

Aderarea României la UE reprezintă din acest punct de vedere tratat în articol și un îndemn spre creșterea puterii de cumpărare a românilor direct proporțional cu creșterea salariului minim pe economie. Integrarea României în grupul celor 26 reprezintă și o motivație de progres a economiei, de aliniere la standardele celorlalte țări membre, spre prosperitate atât națională, cât și europeană implicit.

Reforma UE – progres sau regres? Excepțiile britanice

de Andra Roescu

Abstract : This article presents EU's reform as a regress, as a return to intergovernmentalism rather than a supranational perspective, through the importance of the British exception and the acceptance the opting-out clause, which will carry new initiatives like Poland's interest to obtain an increasing importance of the vote in Council .

Keywords: reform, negotiation, opting-out, intergovernmentalism, supranational

Abstract: Acest articol prezintă reforma UE văzută ca un regres, ca o întoarcere la interguvernamentalism, mai degrabă decât o perspectivă supranațională, prin prisma excepțiilor britanice și acordarea clauzei de opting-out, care va atrage după sine noi inițiative cum ar fi cea a Poloniei de a obține o importanță ridicată a votului în Consiliu.

Cuvinte cheie: reformă, negociere, opting-out, interguvernamentalism, supranațional

La doar 2 ani de la respingerea Tratatului Constituțional, reapar dispute în jurul noii tentative de reformă a UE. Deși reforma este necesară pentru a asigura armonia și buna funcționare a unei Uniuni extinse, ce numără astăzi nu mai puțin de 27 de state, drumul spre aceasta nu este unul lipsit de obstacole. Acuzată că ar fi o nouă Constituție sub acoperire, reforma UE nu este văzută cu ochi buni, în special de state ca Polonia sau Marea Britanie.

Încă de la aderare, Marea Britanie și-a demonstrat capacitatea de a și negocia o poziție favorabilă față de practicile comunitare. Astfel, în 1986, în urma Consiliului de la Fontainebleau a luat naștere bine cunoscutul „cec britanic”. Acesta este un sistem complex de compensație pentru contribuția ridicată a Marii Britanii la Politica Agricolă Comună și beneficiile reduse obținute prin această politică. Deși cota din buget alocată agriculturii s-a diminuat simțitor din 1986 și până astăzi, britanicii încă se mai bucură de această compensație.

În dezbaterile referitoare la noul tratat de reformă UE, Marea Britanie și-a reconfirmat capacitățile de negociere, obținând și de această dată o clauză de excepționalitate de la prevederile reformei. Adoptând o poziție fermă cu privire la măsura în care prerogativele comunitare ar trebui extinse, britanicii au subliniat 4 puncte esențiale pe care le-ar respinge în orice tratat european: posibilitatea ca acele prevederi ale Cartei Fundamentale a Drepturilor care intră în contradicție cu cele naționale să devină angajante, intervențiile în politica externă britanică, intervențiile în sistemul judiciar și polițienesc, precum și luarea deciziilor ce ar afecta sistemul britanic de taxe și beneficii altfel decât prin unanimitate.

Este însă acest demers unul legitim? Ce primează în acest moment pentru europeni? Dreptul la suveranitate națională sau consensul în Uniunea Europeană? Sunt aceste două elemente în permanentă contradicție sau pot fi ele armonizate? Care sunt consecințele deciziei adoptate de liderii de la Londra?

Reuniunea de la Bruxelles a însemnat un succes rasunător atât pentru Marea Britanie cât și pentru Tony Blair, fostul premier reușind să obțină excepția de la cele 4 puncte referitoare la reforma, menționate anterior. Însa consecințele acestui demers sunt demne de luat în calcul. Prin acordarea acestei clauze de excepționalitate, a dreptului de opting-out, oare Uniunea Europeană nu a făcut un pas înapoi spre interguvernamentalism? Cât timp o țară își poate aroga dreptul de a respinge dintr-un tratat ceea ce contravine propriei viziuni, supranationalul rămâne secundar nationalului, nepunându-se deasupra fazei interguvernamentale.

Odată cu Nisa, Uniunea Europeană pare să fi trecut la o nouă etapă, mai aproape de dimensiunea federală. Nisa a înlocuit vechiul sistem cu așa numita cooperare consolidată, procedeul prin care un stat are obligația de a își asuma obiectivele unui tratat, însă i se rezervă dreptul de a-și stabili singur timpul necesar acestui demers. Cu alte cuvinte, cooperarea consolidată, sau Europa cu mai multe viteze, a permis supunerea în fața deciziei colectivității, printr-un transfer de putere dinspre national către supranational.

Asadar, în noul context, decizia Marii Britanii pare să contravină acestei reguli a convergenței. Refuzând schimbarea, respingând puterea consensului colectiv, oare nu cumva Marea Britanie întinde către interguvernamentalism?

Citându-l pe liderul socialist Crespo, oare nu cumva, acordându-le britanicilor privilegiul de opting-out, vom sfârși prin a genera „două categorii de europeni”, care deși se bucură de același statut, cel de cetățeni ai Uniunii Europene, sunt diferiți în drepturi?

Mai mult decât atât, oare privilegiilor repetate obținute de Marea Britanie, nu au creat un precedent de care vor dori să profite și alte state? Urmand exemplul britanicilor, Polonia deja a făcut primul pas spre un tratament similar. Oare tentativa polonezilor de a obține o pondere mai ridicată a

votului tarii lor în Consiliu, nu se pliază pe modelul britanic, al tratamentului diferentiat?

Demonstrează atitudinea britanică incapacitatea Uniunii de a realiza reforma care i-ar permite progresul, sau pur și simplu subliniază imensele beneficii ale folosirii corecte a artei negocierii? Care este lecția care trebuie învățată din exemplul britanic?

Alegeri Europarlamentare?

de Ioana Patran

Abstract: This article presents the first Romanian elections for the European Parliament considering both the political actors and the citizens, at the same time trying to explain the causes for low voter turnout, by ascribing it to the lack of information regarding european problems of both citizens and the parties

Keywords: electoral campaign, elections, public proceedings, lack of information

Abstract: Articolul prezintă primele alegeri, din România, pentru Parlamentul European prin analizarea atât a actorilor de pe scena politică, cât și a cetățenilor, încercând totodată să explice cauzele pentru absenteismul de la vot, punându-l pe seama lipsei de informare a cetățenilor și a partidelor în legătură cu temele europene.

Cuvinte cheie: campanie electorală, alegeri,dezbateri publice, lipsă de informare

Campania pentru primele alegeri europarlamentare din Romania a debutat timid, cu cateva panouri si afise electorale, a continuat cu simultaneitatea de vot cu referendumul pentru schimbarea modului de alegere de pe liste in uninominal si a dezamagit in mod evident prin lipsa temelor de interes european.

Toate partidele au parut ca au uitat institutia pentru care concureau sa obtina locuri, si anume Parlamentul European. Subiecte ca pensiile de stat, salariile, tuica la cazan, valori romanesti ce rezulta ca ar trebui aparate odata cu aderarea la Uniunea Europeana si alte idei de acest tip au fost abordate de partide, probleme ce de fapt s-au redus in mod simplist la o tematica nationala. Dezbaterile publice pe teme europene, in afara mult mediatizatei realitati legata de incapacitatea Romaniei de a atrage fonduri europene, au lipsit din peisajul campaniei electorale.

Problema reala a Romaniei, in afara de lipsa de informare a clasei politice si a populatiei in legatura cu problematica europeana, dar si mai grav in legatura cu lucrurile de baza ce tin de functionarea Uniunii, este incapacitatea de a se desprinde de spatiul national ce a devenit prea ingust pentru o tara ce este deja membra a UE de la 1 ianuarie 2007.

In general in situatia alegerilor pentru Parlamentul European, in toate tarile membre UE se prezinta la vot un procent mai mic al populatiei decat pentru alegeri nationale, insa absenteismul in cazul alegerilor din 25 noiembrie a confirmat afirmatiile de mai sus, si anume ca romanii nu au votat deoarece nu stiau pentru ce trebuie sa voteze.

Populatia care s-a prezentat la vot reprezinta un procent de 29,46% de persoane din totalul persoanelor cu drept de vot, adica aproximativ 5,5 milioane de alegatori. Procentul castigat de fiecare partid nu prezinta deloc o ierarhizare a calitatii programului fiecarui partid pentru nivelul european, ci reflecta doar optiunile populatiei in actualul context politic intern. Astfel rezultatele alegerilor au fost: PD - 28,81%, PSD - 23,11%, PNL - 13,44%,

PLD - 7,78%, UDMR - 5,52%, PNG - 4,85%, PRM - 4,15%, Laszlo Tokes - 3,44%, PC - 2,93%, PIN - 2,43%, PNTCD - 1,38%, Partida Romilor - 1,14%, Alianta Socialista 0,55%, Partidul Verde - 0,38% (conform Biroului Electoral Central citat pe

http://www.bec2007pe.ro/documente/REZULT_27_11_2007_ORA13.pdf).

Am putea afirma ca, in acelasi mod in care Romania a amanat alegerile aproape de data limita, iar in Parlamentul European a avut euroobservatori transformati conjunctural in europarlamentari, a pastrat aceasta linie in exprimarea (dez)interesului pentru una dintre cele mai importante institutii a Uniunii Europene, al carei rol si putere este in crestere constanta.

*

*Despre alegerile europene, teme europene neabordate in campanie, dar si despre alte subiecte legate de UE, cititi in numarul urmatoar un interviu cu Conf. Univ. Dr. **Jordan BARBULESCU**.*

Logica negocierii in Uniunea Europeana

de Andrada Albescu

Abstract: This article is based on the premise that there is a negotiation logic in the decisional proces of the EU and it attempts to show the characteristics of this logic, rationality and solidarity, presenting a real case, that of the Lisabona negociation regarding the allocation of the seats in European Parliament.

Keywords : compromise, negotiation logic, rationality, solidarity

Abstract: Acest articol pleacă de la premisa existenței unei logici a negocierii în procesul de decizie în UE și încearcă să reliefeze caracteristicile acestei logici, raționalitatea și solidaritatea, prin prezentarea unui caz concret, cel al negocierilor de la Lisabona, privind alocarea locurilor în Parlamentul European.

Cuvinte cheie: compromis, logica negocierii, raționalitate, solidaritate

Unicitatea construcției europene trebuie căutăta nu atât în complexitatea sa instituțională, cât mai degrabă în logica modului de luare a deciziilor. Se spune adesea că modalitatea prin care se ajunge la decizii privind subiecte sensibile pentru statele membre este compromisul. Ceea ce rar este scos în evidență este logica acestor negocieri ce conduc la așa numitele concesii. Pentru a reliefa câteva din caracteristicile acestei logici voi apela la un caz concret, și anume la negocierile privind alocarea locurilor din Parlamentul European ce au avut loc la Lisabona pe 18-19 octombrie.

Voi începe demersul meu prin a analiza modul în care a fost argumentată propunerea venită din Parlamentul European privind distribuția locurilor în această instituție, urmând ca apoi să prezint decizia rezultată în urma negocierilor.

Propunerea de la care au plecat negocierile din cadrul Conferinței Interguvernamentale de la Lisabona s-a bazat pe raportul Lamassoure-Severin aprobat în plenul Parlamentului European pe 11 octombrie 2007. Voi discuta aici raționalitatea principiilor care au stat la baza metodei de distribuție a locurilor în PE. Trebuie luate în calcul cele trei principii fundamentale pe baza cărora s-a întocmit acest raport: cel al proporționalității degresive, cel al eficienței și cel al solidarității. Principiul proporționalității degresive se referă la faptul că fiecare eurodeputat din statele beneficiind de o populație numeroasă să reprezinte un număr mai mare de cetățeni decât unul din statele cu populație mai scăzută. Raționalitatea invocării sale rezidă în dorința unei mai bune reflectări a spectrului politic din toate statele membre, cu pretul că cele numeroase cu populație să fie sub-reprezentate în raport cu cele mici. În ceea ce privește principiul eficienței, acesta se explică prin limitarea numărului de eurodeputați pentru a nu se ajunge la o creștere disproporționată a Parlamentului European. Este interesant însă principiul solidarității, care îl justifică pe celălalt două prin faptul că, în semn de solidaritate, statele mari

vor fi de acord să facă unele concesii în ceea ce privește statele mici, pentru a se asigura o mai mare proporționalitate, dar și o legitimitate ridicată PE. Se poate observa aici o justificare a compromisului pe care țările europene le fac prin punerea în balanță a raționalității lor ca actori în politica europeană și solidaritatea fără de care construcția europeană nu ar fi arătat așa cum este astăzi. Această logică complexă, prin care nu se neagă calitatea statelor de a rămâne și astăzi, într-o Europă unită, actori raționali, dar se ia în calcul și solidaritatea lor față de celelalte state nu se rezumă numai la un joc de sumă nenulă. Trebuie să vedem mai departe de această simplificare. Cum este posibilă apelarea la solidaritate, dacă luăm în calcul raționalitatea actorilor? Răspunsul, deși pare a fi unul greu de găsit, poate fi explicat prin schimbarea a ceea ce teoria alegerii raționale definește ca fiind raționalitatea unui actor. Având în vedere istoria Europei și dezvoltarea Uniunii Europene, se poate spune că păstrarea unei raționalități în sensul tradițional ar fi periculoasă, cu atât mai mult la nivel de discurs european. Astfel, deși aparent avem de-a face cu un joc de sumă nenulă, în condițiile unei decizii care atinge corzile sensibile ale statelor membre, precum cea a distribuției locurilor în PE, solidaritatea modelează raționalitatea tradițională, dând naștere unui alt tip de gândire. Nu se poate afirma însă că se renunță complet la acest tip de discurs. Exemplul cel mai viu în acest sens este rezultatul negocierilor de la Lisabona. În cadrul acestora Italia, țara fondatoare a UE, a invocat acest statut al său pentru a obține un loc în plus în PE față de cele ce i-ar fi revenit conform raportului Lamassoure-Severin. Mai mult decât atât, a și obținut această concesie, printr-o soluție surprinzătoare. Astfel, s-a hotărât ca președintele PE să renunțe la dreptul său de vot pentru a i se acorda Italiei locul în plus. Se remarcă aici faptul că această soluție a fost rezultatul unei gândiri extrapolate teoriilor deja consacrate în relațiile internaționale, logica acesteia mergând mai departe de definițiile intereselor actorilor raționali. Desigur, am avut de-a face în cazul Italiei cu exprimarea interesului într-o

maniera tipică actorului rațional, însă soluția de compromis arată dezvoltarea la nivelul Uniunii Europene a unei gândiri ce depășește această logică. Așa cum am arătat, întreaga logică a negocierilor la nivel european s-a schimbat de-a lungul timpului, prin încercarea de a vedea mai departe de soluțiile evidente tradiționale.

Cazul pe care l-am prezentat arată cum statele membre, în cadrul construcției europene, au învățat să dezvolte un alt tip de raționalitate, una clar impregnată de „solidaritatea” dintre statele membre, una născută din „conviețuirea acestora”.

II. CERCETARE

Impactul europenizării asupra calitatii democrației în România

Andrada Albescu

iulie 2007

Abstract: In this project I propose to analyse the impact of the europenisation process on democracy's quality in Romania. Although there are several studies about the evolution of Romanian democracy, those are more or less connected with the quality of aboriginal democracy. This is why this essay supplies a more detailed research about this aspect, seeing the context of Romania's integration and the effects that it produced.

The project will be divided in four parts. In the first part I will try to built a theoretical frame which can be used to establish a working methodology for this research. In the second part I will develop the methodological framework and I will present the analysed period. The third part of the project will focus on the analysis of democracy's quality in Romania proper and on the importance of europenisation in this process. The last part will present conclusions regarding the way in which europenisation was understood in Romania. Was europenisation understood as a process from top to bottom or just an adoption of the *acquis communautaire*. These are some of the questions which this project wants to answer.

Keywords: europenisation, democracy, european integration, civil society

Abstract: În această lucrare îmi propun analizarea impactului pe care l-a avut procesul de europenizare asupra calitatii democrației în România. Deși există diferite studii privind evoluția democrației românești, acestea sunt într-o măsură mai mică sau mai mare legate de calitatea democrației autohtone. Tocmai de aceea, această lucrare se dorește a fi o cercetare mai amănunțită asupra acestui aspect, dar în contextul integrării României în Uniunea Europeană și a efectelor pe care aceasta le-a avut.

Lucrarea va fi împărțită în patru părți. În prima parte voi încerca să construiesc un cadru teoretic care să poată fi utilizat pentru stabilirea unei metodologii de lucru în cadrul acestei cercetări. În cea de-a doua parte voi dezvolta cadrul metodologic și voi prezenta de asemenea alegerea perioadei analizate. Cea de-a treia parte a acestei lucrări se va concentra pe analiza propriu-zisă a calitatii democrației în România și pe importanța europenizării în cadrul acestui proces. Ultima parte o vor constitui concluziile referitoare la felul în care a fost înțeleasă europenizarea în România și care au fost consecințele acestui aspect asupra calitatii democrației românești. A fost europenizarea înțeleasă doar ca un proces de sus în jos sau doar ca adoptare a aquis-ului comunitar? Acestea sunt câteva din întrebările la care această lucrare își dorește să răspundă.

Cuvinte cheie: europenizare, democrație, integrare europeană, societate civilă

Lucrarea de față, deși vizează cu precădere analizarea impactului europenizării asupra calitatii democrației în România încercă să răspundă prin aceasta la câteva întrebări esențiale. În primul rând întrebarea care trebuie ridicată este în ce fel a fost înțeles procesul de europenizare în România. În final, prin găsirea cheii de înțelegere a procesului de europenizare în România, vor putea fi înțelese și efectele asupra calitatii democrației.

Cadrul teoretic:

Pentru a putea întreprinde această cercetare este necesară delimitarea unui cadru teoretic. În acest sens voi analiza două concepte cu care voi opera în cadrul acestei lucrări: calitatea democrației și europenizarea.

În căutarea unei conceptualizări a ceea ce ar putea fi înțeles prin calitatea democrației, prima alegere a fost de a delimita ce se înțelege prin democrație. În ceea ce privește conceptualizarea democrației trebuie spus faptul că existența diferitelor definiții ale acestui concept poate conduce la interpretări variate asupra calității democrației. Din această cauză am ales următoarea definiție a democrației considerând-o a fi cea mai potrivită pentru această cercetare: „un regim sau un sistem de guvernământ în care cei aflați la putere sunt responsabili pentru acțiunile lor din domeniul public în fața cetățenilor care acționează indirect prin competiția și cooperarea dintre reprezentanții lor.”¹

În lumina acestei definiții calitatea democrației nu poate fi dedusă dintr-o simplă postulare a ceea ce ar putea fi, ci mai degrabă poate fi dedusă în urma analizei unor dimensiuni ce reies din definiția dată mai sus. Aceste dimensiuni sunt: reprezentativitatea și responsabilitatea publică a celor ce guvernează, societatea civilă și participarea cetățenilor și, nu în ultimul rând, cetățenia, domnia legii și drepturile existente într-o democrație.² În partea de metodologie voi detalia indicatorii prin care se ajunge la analiza acestor dimensiuni și modul în care aceștia vor fi cuantificați.

¹ Schmitter, Philippe C., *The Quality of Democracy: The Ambiguous Virtues of Accountability*, Institutul Universitar European, 2003, pp.2, <http://www.iue.it/SPS/People/Faculty/CurrentProfessors/PDFfiles/SchmitterPDFfiles/Accountability.pdf>

² Beetham, David, Bracking, Sarah, Kearton, Iain, Weir Stuart, *International IDEA Handbook on Democracy Assessment*, în Magone, Jose M., *The Quality of Portuguese Democracy in the European Union*, http://www.25abril.org/docs/congresso/democracia/02.14-Jose%20Magone_THE%20QUALITY%20OF%20PORTUGUESE%20DEMOCRACY%20IN%20THE%20EUROPEAN%20UNION.pdf

Referitor la conceptul de europeanizare, în afara de definirea acestuia, trebuie evidențiat în această parte și modul în care europeanizarea influențează calitatea democrației.

Pentru început voi defini conceptul de europeanizare astfel: „un set de două procese interconectate: primul este un proces în care forțele naționale politice, economice, sociale dau naștere unui nou cadru politic european la nivel supranational și instituțional, al doilea este un proces în care dinamica socială, politică, economică a Uniunii Europene devine o parte importantă a discursului politic, a identităților, a structurilor de reprezentare, a instituțiilor și politicilor publice la nivel național, sub-național, regional.”¹

O asemenea conceptualizare a europeanizării este necesară pentru a avea o privire de ansamblu asupra acestui fenomen, însă în cadrul acestei cercetări va fi analizat cel de al doilea proces la care face referire definiția de mai sus.

O astfel de definiție nu este însă suficientă pentru cadrul acestei cercetări. Tocmai de aceea trebuie evidențiate și modalitățile concrete prin care dinamica socială, politică și economică a Uniunii Europene acționează asupra nivelului național.

În primul rând trebuie evidențiate câteva aspecte ale procesului de integrare europeană care acționează asupra nivelului național. Menționez că voi apela la identificarea celor necesare în această cercetare, deși există și altele. Unul dintre acestea este importanța îndeplinirii criteriilor de la Copenhaga. Diferiți autori au evidențiat faptul că, prin intermediul impunerii acestor criterii, Uniunea Europeană încurajează „dezvoltarea democrației și a sistemelor politice deschise.”²

¹ Graziano, Paolo, *Europeanisation or globalisation? An empirical insight from the Italian case*, http://www.essex.ac.uk/ecpr/standinggroups/yen/paper_archive/1st_yen_meet_papers/graziano2001.pdf

² Grabbe, Heather, How does Europeanization affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity, *Journal of European Public Policy*, 8:6 Decembrie, pp.1014

Un alt mod prin care dinamica politica si economica a Uniunii Europene actioneaza asupra nivelului national este aquis-ul comunitar, sau mai bine spus transpunerea acestuia si a politicilor Uniunii in statele in curs de aderare. Instrumentul care ajuta la reliefarea acestui aspect sunt rapoartele Comisiei Europene care arata gradul de respectare a conditiilor aderarii si a progreselor facute. Acestea pot actiona fie ca stimulent negativ, fie ca stimulent pozitiv, in functie de rezultatele tarilor in curs de aderare.¹

Acestea sunt asadar mecanismele procesului de europeanizare care vor fi luate in considerare in analiza de mai jos.

Cadrul metodologic:

Pentru a putea analiza impactul europeanizarii asupra calitatii democratiei in Romania trebuie luati in calcul anumiti indicatori. Deoarece un studiu asupra calitatii democratiei in Romania pre si post-aderare nu a fost efectuat, voi folosi doua seturi de date: cele oferite de Banca Mondiala si cele oferite de FreedomHouse. Deoarece metodologiile prin care sunt culese cele doua seturi de date difera, pe baza acestor date voi intreprinde o analiza explicativa in functie de scorurile obtinute pentru indicatorii alesi.

In cazul calitatii democratiei, am vorbit despre trei dimensiuni care trebuie luate in calcul atunci cand se doreste cuantificarea gradului de calitate al democratiei. Aceste dimensiuni sunt de asemenea insotite de anumiti indicatori. Desi acesti indicatori sunt evidentiati in studiul elaborat de catre David Beetham *et. al*², in cadrul acestei cercetari voi alege indicatorii care

¹ Grabbe, Heather, How does Europeanization affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity, *Journal of European Public Policy*, 8:6 Decembrie, pp.1015, 1021

² Beetham, David, Bracking, Sarah, Kearton, Iain, Weir Stuart, *International IDEA Handbook on Democracy Assessment*, în Magone, Jose M., *The Quality of Portuguese Democracy in the European Union*, http://www.25abril.org/docs/congresso/democracia/02.14-Jose%20Magone_THE%20QUALITY%20OF%20PORTUGUESE%20DEMOCRACY%20IN%20THE%20EUROPEAN%20UNION.pdf

au putut fi cuantificați de-a lungul timpului în conformitate cu datele extrase din cele două surse mai sus menționate.

Astfel, pentru dimensiunea reprezentativitate și responsabilitate publică a celor ce guvernează am ales următorii indicatori: eficacitatea guvernării – înțeleasă ca și calitatea formulării și implementării politicilor, calitatea serviciilor publice¹ - și minimizarea corupției.

Pentru dimensiunea societate civilă și participarea cetățenilor am ales următorul indicator: participarea politică, și anume gradul în care cetățenii pot participa la selectarea liderilor politici, libertatea de asociere și de expresie.²

Pentru dimensiunea cetățenie, domnia legii și drepturi am ales următorii indicatori: respectarea drepturilor civile, respectarea drepturilor politice, domnia legii.

Trebuie menționat faptul datorită unor dificultăți metodologice cercetarea va viza anii 1996-2005, ani pentru care există date.

De asemenea în analiza evoluției acestor indicatori pentru perioada 2000-2005 voi analiza raporturile Comisiei Europene și impactul acestora asupra modificării sau nu a acestor indicatori.

Analiza:

În ceea ce privește analiza impactului europeanizării asupra calității democrației în România aceasta se va împărți în două părți. Prima parte va analiza evoluția calității democrației în perioada de dinaintea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, iar cea de a doua parte evoluția acesteia în perioada negocierilor. Am ales această metodă de analiză deoarece doresc

¹ Kaufmann, Daniel et. all, *Governance Matters V: Aggregate and Individual Governance Indicators for 1996-2005*, 2006, http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/1740479-1150402582357/2661829-1158008871017/gov_matters_5_no_annex.pdf

² Kaufmann, Daniel et. all, *Governance Matters V: Aggregate and Individual Governance Indicators for 1996-2005*, 2006, http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/1740479-1150402582357/2661829-1158008871017/gov_matters_5_no_annex.pdf

a observa dacă în prima perioadă indicatorii aleși s-au modificat în funcție de o altă variabilă neluată în calcul, și dacă putem vorbi despre impactul europeanizării și măsura în care aceasta a avut efecte asupra calității democrației în perioada negocierilor cu Uniunea Europeană.

În ceea ce privește perioada 1990-1996 în afara lipsei datelor cantitative pentru analiza indicatorilor există și un al doilea motiv pentru care această perioadă nu a fost luată în calcul. Acesta se referă la faptul că pentru această perioadă regimul democratic din România a fost considerat ca fiind parțial liber¹. În condițiile în care dorim să vorbim de calitatea democrației utilizând indicatorii propuși și luând în considerare cele spuse mai sus, se poate afirma că în cazul întreprinderii unei asemenea analize pentru perioada 1990-1996, aceasta nu numai că ar fi dificil de întreprins, dar nu ar avea nici o relevanță. Caracterizarea unui regim democratic ca fiind parțial liber este o dovadă a faptului că și calitatea acestui regim este îndoielnică, iar o astfel de analiză ar fi foarte puțin probabil de a putea fi luată în calcul în contextul ipotezei propuse la început.

Un alt considerent care trebuie luat în calcul este faptul că România a depus cererea de a deveni membră a Uniunii Europene în 1995, iar în 1998 Comisia Europeană publică un „Raport periodic privind progresele înregistrate de România în vederea aderării”.² Mai mult decât atât la Consiliul European de la Helsinki din 1999 este decisă începerea negocierilor României cu UE, negocieri ce încep în februarie 2000.³ Se poate afirma asadar că și această perioadă 1996-2000 este una caracterizată de eforturi depuse din partea României de a adera la Uniunea Europeană, dar nu putem introduce pentru această perioadă variabila europeanizare ca având impact asupra calității democrației în România deoarece pentru aceasta

¹ A se vedea datele FreedomHouse:
<http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw/FIWAIScores.xls>

² <http://www.eic.ro/Dosar%20UE%20RO.pdf>

³ ibidem

perioada nu au fost declansate mecanismele procesului de europenizare prezentate in partea teoretica.

Perioada 1996-2000 a fost caracterizata de prezenta unui guvern de coalitie CDR-PD-UDMR. Aceasta coalitie a luat nastere din dorinta formarii unei majoritati parlamentare, insa faptul ca aceste partide se revendicau de la agende politice diferite a dus la prezenta a numeroase conflicte in interiorul acestei coalitii. Acesta a fost motivul pentru care deciziile au fost luate cu dificultate si pentru care adaptarea coalitiei la mediu a fost inexistentă. Avand ca punct de plecare aceasta consideratie, voi analiza in continuare indicatorii propusi pe parcursul acestor patru ani.

In ceea ce priveste analiza dimensiunii reprezentativitate si responsabilitate publica a celor ce guverneaza, voi urmări evolutia celor doi indicatori propusi: eficacitatea guvernării si minimizarea coruptiei. In cazul gradului eficacitatii guvernării acesta a crescut de la 17,1% in 1996 la 24,9% in 1998 si la 26,8% in 2000.¹ In privinta acestei cresteri a gradului eficacitatii guvernării, desi aproape nesemnificativa pentru perioada 1998-2000, este de luat in considerare faptul ca din 1996 pana in 1998 gradul eficacitatii guvernării a crescut. Aceasta crestere, desi se poate citi in cheia eforturilor intreprinse pentru a reusi deschiderea procesului de negociere cu Uniunea Europeana, nu poate fi corelata strict cu acest proces.

In privinta minimizării coruptiei se poate observa un aspect ce sustine cele afirmate mai sus. Astfel, daca pentru 1996 gradul controlului asupra fenomenului de coruptie era de 51,2%, in 1998 acesta scade dramatic la 41,2% si este de asemenea pe o panta descendenta in 2000, 38,7%.²

Monitorizarea acestor indicatori releva faptul ca desi eficacitatea guvernului a fost in crestere, in aceasta perioada gradul de coruptie a crescut simtitor, de

¹ http://info.worldbank.org/governance/kkz2005/country_report.asp?countryid=186

² http://info.worldbank.org/governance/kkz2005/country_report.asp?countryid=186

aici și rezerva privind un presupus impact al unui proces incipient de europenizare.

În ceea ce privește evoluția indicatorului participarea politică, pentru cea de-a doua dimensiune se observă o creștere, de la 50,5% în 1996 la 53,6% în 1998 și la 58,5% în 2000.¹

Pentru cea de-a treia dimensiune evoluția indicatorilor a fost după cum urmează: respectarea drepturilor civile este un indicator ce rămâne constant în această perioadă, obținând scorul 2 (unde 1 reprezintă respectarea acestora în cea mai mare măsură, iar 7 în cea mai mică măsură)²; respectarea drepturilor politice este un indicator ce se află în creștere din 1996 când România obținuse un scor 3, iar apoi se menține la un scor de 2 până în 2000³. În ceea ce privește domnia legii și aceasta se află în creștere de la 44,5% în 1996, la 45,7% în 1998 și la 47,1% în 2000⁴, însă această creștere nu este una semnificativă.

Ceea ce se poate concluziona având în vedere evoluția indicatorilor în perioada 1996-2000 este că deși a existat o tendință de creștere per total a calității democrației în România această nu a fost una considerabilă.

În acest moment este important a aduce în discuție rapoartele Comisiei Europene din 2000 până în 2005 privind evoluția României. Voi prezenta evaluările și recomandările Comisiei Europene pentru acești ani în funcție de indicatorii analizați mai sus pentru a vedea dacă a existat vreo evoluție a acestora în funcție de recomandările Comisiei. Acest lucru este necesar deoarece așa cum am prezentat în cadrul teoretic aceste rapoarte reprezintă instrumente prin care acționează procesul de europenizare.

¹ ibidem

² <http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw/FIWAllScores.xls>

³ ibidem

⁴ http://info.worldbank.org/governance/kkz2005/country_report.asp?countryid=186

Raportul Comisiei din 2000 a reliefat în primul rând faptul că „procesul decizional la nivel guvernamental este unul slab”¹, să nu uităm faptul că eficacitatea guvernamentului pentru 2000 era de 26,8% și aceasta se datora în principal unei practici consacrate a legiferării prin ordonate de guvern, în special ordonante de urgență. Schimbarea care se observa la acest indicator se produce o dată cu anul 2002, când eficacitatea guvernamentului a crescut la 47,8%, adică de aproximativ două ori. Având în vedere faptul că deși rapoartele Comisiei au în principal caracter de recomandări, totuși, dacă aceste recomandări nu sunt luate în calcul probabilitatea de continuare a negocierilor este nulă și, mai mult decât atât, îndeplinirea eficientă a recomandărilor Comisiei este una dintre condiționalitățile aderării la Uniunea Europeană. Voi analiza în continuare recomandările aduse de Comisie pentru a vedea dacă a existat o evoluție ascendentă a acestui indicator.

Raportul din 2002 al Comisiei Europene este în principal tot unul critic la adresa eficacității guvernantei, deoarece aceasta considera că „trebuie redus numărul de ordonante guvernamentale și sporită capacitatea de examinare legislativă a Parlamentului”². Ceea ce se poate observa la această recomandare nu este atât poziția critică, ci mai degrabă reliefați faptul că măsurile pe care aceasta le recomandă sunt unele care tin mai degrabă de calitatea procesului. Astfel, unul din lucrurile care trebuie scoase în evidență este că procedura legiferării prin ordonante de urgență nu numai că încalcă un principiu fundamental al calității democrației: responsabilitatea publică, dar scade de asemenea încrederea cetățenilor în actul guvernării, sub aspectul transparenței procesului decizional. Nu numai că această recomandare a trebuit luată în considerare, dar a și dus indirect la îmbunătățirea gradului de eficiență al guvernării, acesta crescând la 54,1% în

¹ EVALUĂRI DIN RAPOARTELE COMISIEI EUROPENE PRIVIND ROMANIA PE ANII 2000, 2001 ȘI 2002 , http://www.mie.ro/_documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm

² ibidem

2003 și rămânând constant și în 2004 și crescând la 56,9% în 2005. Mai mult decât atât, în 2003 au fost create noi instituții cu scopul de a asigura o mai bună funcționare a guvernării, precum Autoritatea Națională de Control care avea rolul de supraveghere și coordonare a celorlalte instituții.¹ În plus, au fost create instituții pentru realizarea integrării în Uniunea Europeană, precum Comitetul Executiv pentru Integrare Europeană. Ceea ce se poate observa este impactul pe care procesul de europeanizare l-a avut, cel puțin până la acest moment din punct de vedere instituțional. Putem vorbi aici de un efect al europeanizării, anume: crearea de noi structuri instituționale sau modificarea acestora și de o dezvoltare instituțională ca efect al europeanizării și a necesității acestora în contextul cerințelor Uniunii Europene.² Acest lucru poate fi evidențiat și de apariția altor organisme instituționale pe parcursul acestor ani: Cancelaria Primului Ministru, Unitatea pentru Politici Publice în cadrul SGG³ sau de modificarea funcționării unor instituții precum Parlamentul României, prin revizuirea Constituției în 2003. Crearea acestor noi instituții prezintă importanța nu numai din perspectiva transparenței procesului decizional, dar și din perspectiva constientizării importanței responsabilității publice în fața cetățenilor privind adoptarea și implementarea politicilor publice (în acest sens trebuind înțeleasă și apariția Unității pentru Politici Publice).

Concluzionând, în baza celor arătate mai sus se poate spune faptul că evoluția ascendentă a indicatorului eficacitate a guvernării a fost influențată de procesul de europeanizare. Trebuie să vedem însă și cum poate fi citită

¹ Prezentare comparativă, pe criterii de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în

Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind România, pe anii 2002 și 2003, http://www.mie.ro/_documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm

² Grabbe, Heather, How does Europeanization affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity, *Journal of European Public Policy*, 8:6 Decembrie, pp.1014

³ Prezentare comparativă, pe criterii de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în

Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind România, pe anii 2003 și 2004, http://www.mie.ro/_documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm

aceasta influență. Astfel, deși crearea acestor instituții a dus la o creștere calitativă pe termen scurt, prin prisma necesității luării acestor măsuri pentru o evoluție mai rapidă a procesului de negociere spre finalitatea sa: aderarea la Uniunea Europeană, trebuie văzută și măsura în care a fost constientizată importanța acestor decizii la nivel național. Astfel întrebarea care se pune aici este dacă impactul pe care l-au avut mecanismele europenizării asupra acestui indicator este unul ce se va menține în timp. Cu alte cuvinte dacă ceea ce am reliefat ca fiind o îmbunătățire a calității democrației, cel puțin din perspectiva acestui indicator, este una rezultată dintr-un proces „top-down” atunci mai putem pune problema de calitate a democrației din punct de vedere al responsabilității publice a guvernanților?

În continuare voi analiza cel de-al doilea indicator al primei dimensiuni, și anume: minimizarea corupției. Trebuie precizat aici faptul că rapoartele Comisiei Europene din 2000 și până în 2005 au evidențiat corupția ca fiind unul din elementele greu de minimizat și eforturile insuficient de eficiente pentru combaterea corupției. Cu toate acestea au existat câteva măsuri importante de menționat în încercările de combatere a corupției. În 2002 Parchetul Național Anti-Corupție devine operațional, în 2004 Serviciul independent pentru protecție și anticorupție este transformat în Direcția generală pentru protecție și anticorupție (DGPA) și, pentru prima dată, este obligat să prezinte rapoarte de activitate Parlamentului.¹ Se observă și la acest indicator o creștere de la 38,7% în 2000, la 44,1% în 2002, 50% în 2003 și 51,7% în 2005.² Deși putem nota înregistrarea unei creșteri a acestui indicator, trebuie să sesizăm și aici faptul că vorbim despre schimbări

¹ Prezentare comparativă, pe criteriile de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în

Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind România, pe anii 2002 și 2003, http://www.mie.ro/documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm, Prezentare

comparativă, pe criteriile de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în

Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind România, pe anii 2003 și 2004,

² http://info.worldbank.org/governance/kkz2005/country_report.asp?countryid=186

institucionale. Ceea ce trebuie evidențiat, inclusiv pentru acest indicator, este modul în care au fost luate aceste măsuri, și anume de sus în jos.

Impactul europeanizării deși a existat în privința acestei dimensiuni – eficacitatea guvernământului, a fost unul cauzat de decizii luate la nivel înalt. Deși statistic acești indicatori s-au aflat pe o curbă ascendentă din punctul de vedere al calității procesului care a dus la acest lucru, acesta este unul periculos pe termen mediu și lung. Asimilarea dinamicii politice și sociale a Uniunii Europene la nivel național se poate spune că a fost mai degrabă una de formă decât de fond în cazul României.

În ceea ce privește indicatorul pentru cea de-a doua dimensiune: participarea politică se poate observa un trend descendent, una din cauze putând fi cea enunțată mai sus, și anume realizarea procesului de europeanizare în România de sus în jos. Astfel de la un grad de participare politică de 58,5% în 2000 și 2002 am ajuns la unul de 58% în 2003 și 2004, și la unul de 56,5% în 2005.¹

În ceea ce privește indicatorii pentru cea de-a treia dimensiune, cei ce se referă la respectarea drepturilor civile și a celor politice s-au menținut la scorul de 2 pe toată perioada 2000-2005.²

În ceea ce privește indicatorul domnia legii acesta a fost în descreștere de la 49,5% în 2002, la 48,1% în 2003, 46,6% în 2004 și 45,4% în 2005. Deși rapoartele Comisiei au evidențiat numărate nereguli în domeniul justiției au existat câteva îmbunătățiri, ca de exemplu eliminarea puterii discreționare a Procurorului General al României de a introduce recurs extraordinar împotriva hotărârilor judecătorești în materie civilă.³

¹ ibidem

² <http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw/FIWAIScores.xls>

³ Prezentare comparativă, pe criteriile de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind România, pe anii 2002 și 2003, http://www.mie.ro/documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm, Prezentare comparativă, pe criteriile de aderare și capitole de negociere, a progreselor evidențiate în

Ceea ce este de remarcat aici este însă faptul că inclusiv aceste hotărâri care au fost luate la nivel central nu au avut un impact asupra creșterii gradului în care este percepută domnia legii în România. Să nu uităm faptul că pentru România, acum stat membru al Uniunii Europene, poate fi oricând activată clauza de salvagardare pe Justiție și Afaceri Interne.

Concluzii:

Analizând cele două perioade de referință: 1996-2000 și 2000-2005 am putut observa faptul că europenizarea a fost un factor important în creșterea gradului calitatii democrației în România.

Ceea ce am dorit să evidențiez pe parcursul acestei analize a fost faptul că deși există o parte pozitivă a impactului europenizării în România, trebuie să fim atenți și la aspectul negativ al acestui lucru.

În primul rând trebuie notat faptul că în cadrul procesului de europenizare stimulentele folosite au fost mai degrabă unii negativi, care au rezultat în adoptarea unor măsuri venite de sus în jos. Aceste măsuri deși au dus la o creștere a unora dintre indicatori au dus și la o scădere a altora, printre care, poate cel mai important, domnia legii.

Acest lucru evidențiază faptul că atenția trebuie atrasă spre procesul în care europenizarea este înțeleasă în statele în curs de aderare. Înțelegerea acestuia ca un proces numai de sus în jos poate cauza pe termen lung și mediu dificultăți considerabile.

Bibliografie:

1. Schmitter, Phillippe C., *The Quality of Democracy: The Ambiguous Virtues of Accountability*, Institutul Universitar European, 2003,
<http://www.iue.it/SPS/People/Faculty/CurrentProfessors/PDFFiles/SchmitterPDFfiles/Accountability.pdf>
2. Beetham, David, Bracking, Sarah, Kearton, Iain, Weir Stuart, „International IDEA Handbook on Democracy Assessment”, in Magone, Jose M., *The Quality of Portuguese Democracy in the European Union*,
http://www.25abril.org/docs/congresso/democracia/02.14-Jose%20Magone_THE%20QUALITY%20OF%20PORTUGUESE%20DEMOCRACY%20IN%20THE%20EUROPEAN%20UNION.pdf
3. Graziano, Paolo, *Europeanisation or globalisation? An empirical insight from the italian case*,
http://www.essex.ac.uk/ecpr/standinggroups/yen/paper_archive/1st_yen_meet_papers/graziano2001.pdf
4. Grabbe, Heather, „How does Europeanization affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity”, *Journal of European Public Policy*, 8:6 Decembrie
5. Kaufmann, Daniel et. all, *Governance Matters V: Aggregate and Individual Governance Indicators for 1996-2005*, 2006,
http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/1740479-1150402582357/2661829-1158008871017/gov_matters_5_no_annex.pdf
6. <http://www.eic.ro/Dosar%20UE%20RO.pdf>
7. http://info.worldbank.org/governance/kkz2005/country_report.asp?countryid=186
8. <http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw/FIWAllScores.xls>
9. EVALUARI DIN RAPOARTELE COMISIEI EUROPENE PRIVIND ROMANIA PE ANII 2000, 2001 SI 2002 ,
http://www.mie.ro/documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm
10. Prezentare comparativa, pe criteriile de aderare si capitole de negociere, a progreselor evidentiate in Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind Romania, pe anii 2002 si 2003,
http://www.mie.ro/documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm

11. Prezentare comparativa, pe criteriile de aderare si capitole de negociere, a progreselor evidentiate in Rapoartele periodice ale Comisiei Europene privind Romania, pe anii 2003 si 2004,
http://www.mie.ro/documente/dialog_Ro_UE/documente_raportare_CE.htm

Partide și platforme eurosceptice în Europa Occidentală versus Centrală și de Est

Madalina Radulescu

iulie 2007

Abstract: This project will analyse the emergence of euroscepticism in parties and political platforms, in Western Europe relative to Central and Eastern Europe. I presented the emergence of euroscepticism and theoretical concepts of it. I have analysed the most important parties and eurosceptic platforms from Western Europe, considering countries like Great Britain, France, Italy, Germany and Austria. Starting from the study realised by Paul Taggart and Aleks Szczerbiak, I analysed the manifestation of euroscepticism in countries like Bulgaria, Slovenia, Lithuania, Poland, Romania, Latvia, Estonia, Slovakia, Czech Republic, Hungary. I followed the main differences existing at the parties level and political platforms from the both sides of Europe proceeding from six assumptions of the two authors', starting from Western experience. Then, I presented the European context, in order to explain the main causes of euroscepticism's rising and to make some predictions regarding the future evolution of eurosceptic manifestations in Central and Eastern Europe.

Eventually I proposed to analyse the hypothesis that states there is a correlation between the emergence of eurosceptic parties and political platforms and the patterns of partinic competition, and also, euroscepticism is characteristic for opposition parties. The implications of this assertion are : parties' position about the integration are affected by the partinic interest, the strategy adopted by the competitors or by opposition's potential.

Keywords: euroscepticism, political platforms, parties, opposition

Abstract: Aceasta lucrare isi propune realizarea unei analize asupra emergentei euroscepticismului la nivelul partidelor si platformelor politice, in Europa Occidentala, comparativ cu cea Centrala si de Est. Am prezentat emergenta curentului eurosceptic si fundamentele teoretice ale conceptului. Am analizat, principalele partide si platforme eurosceptice din Europa Occidentala, oprindu-ma asupra unor tari precum Marea Britanie, Franta, Italia, Germania si Austria. Pornind de la studiul realizat de Paul Taggart si Aleks Szczerbiak, am analizat manifestarea euroscepticismului in 10 state din centrul si estul Europei, Bulgaria, Slovenia, Lituania, Polonia, Romania, Letonia, Estonia, Slovacia, Republica Ceha si Ungaria (in curs de aderare, in momentul realizarii studiului mentionat). Am urmarit principalele diferente conturate la nivelul partidelor si platformelor politice din cele doua parti ale Europei, pe baza a 6 asumptii, formulate de cei 2 autori, pornind de la experienta occidentala. Am prezentat, apoi, contextul european, pentru a explica principalele cauze ale aparitiei euroscepticismului si a face o serie de predictii privind evolutia viitoare a manifestarilor eurosceptice din Europa centrala si estica.

Mi-am propus, apoi, sa analizez argumentul potrivit caruia emergenta partidelor si platformelor eurosceptice este corelata cu pattern-urile competitiei partinice si euroscepticismul este caracteristic mai ales partidelor de opozitie. Implicatiile acestei afirmatii sunt ca pozitiile partidelor relativ la procesul integrarii europene sunt influentate de interesele partinice, strategia adoptata de competitori, alternanta la guvernare sau potentialul de coalitie.

Cuvinte cheie: euroscepticism, platforme politice, partide, opozitie

Originea euroscepticismului:

Susan Milner sustinea, intr-un articol din “European Integration”, ca termenul “euroscepticism” isi are originea in discursul britanic, iar baza politica, in referendumurile asupra Tratatului de la Maastricht, din Olanda si Franta, ce au deschis drumul discursului politic si academic asupra importantei procesului integrarii. Temerile euroscepticilor au fost formulate explicit in

discursul ținut de Margaret Thatcher la Colegiul Europei, în Bruges, pe 20 septembrie 1988, critic la adresa birocratiei excesive, a Uniunii Economice și Monetare, a Politicii Agricole Comune și a protectionismului. Inițial un curent vest-european, euroscepticismul s-a extins, treptat, în Europa Centrală și de Est. Autoarea subliniază importanța sistemelor de partide și a anumitor factori sociali asupra atitudinii eurosceptice.

Analiza teoretică:

Curentul eurosceptic desemnează, în sens general, neîncrederea față de politicile, mecanismele și instituțiile Uniunii Europene. Putem diferenția între euroscepticismul de tip “hard”, ce reflectă atitudinea ostilă față de ideea integrării europene, respingerea *a priori* a întregului proces economic și politic european și opoziția față de aderarea sau calitatea de membru al Uniunii Europene, bazată pe convingerea că acesta este fondată pe valori ce intră în contradicție cu cele proprii, respectiv euroscepticism “soft”, ce exprimă obiecții limitate, punctuale, pe probleme specifice, putând fi subdivizat, la rândul său, în euroscepticism centrat pe politici și euroscepticism național. Primul se referă la opoziția față de măsurile menite a crește gradul de integrare economică și politică sau la anumite extinderi ale competențelor Uniunii Europene, fiind puternic corelat contextului spațial și temporal, și problemelor prioritare pe agenda politică internă sau externă a unei țări. În cazul noilor membrii, dincolo de compatibilizarea cu acquis-ul comunitar, se impune particularizarea anumitor prevederi (agricultura în Polonia sau existența unor centrale nucleare, în Bulgaria sau Lituania). Euroscepticismul național implică apelul la retorica apărării interesului național, fiind, de asemenea, compatibil cu ideea proiectului european în ansamblul său. Cele două tipuri de euroscepticism “soft” nu sunt mutual exclusive, ele putându-se intersecta, precum în sloganul Partidului Conservator din Marea Britanie, în alegerile pentru Parlamentul European,

“In Europe, but not run by Europe” (“In Europa, dar nu condusi de Europa”), exprimand, deopotriva, interesul national si reticenta fata de trecerea la moneda unica.¹ Platformele partidelor politice eurosceptice imbină dimensiunea “hard” (componenta ideologica) cu cea “soft” (strategia propusa). Euroscepticismul poate exercita, deopotriva, efecte dezirabile, atunci cand atrage atentia asupra unor posibile probleme ale proiectelor Uniunii Europene, si indezirabile, putand constitui un factor de franare a integrării europene.

Partide si platforme eurosceptice in Europa Occidentala:

In Franta, platforme eurosceptice pot fi identificate la nivelul Partidului Muncitorilor (condus de Jean-Pierre Chevenement) si partidul Comunist Francez. Jean Marie LePen, liderul Frontului National, de extrema dreapta si independentul Philippe de Villiers se opun aderării Turciei. J.M. LePen se opune si politicii agricole comune pledand pentru masuri protectioniste. Jean Marie Le Pen, puternic eurosceptic, denunta imigratia, ca fiind principala vinovata de decaderea pe plan economic si propune sistarea fondurilor destinate imigrantilor. Francois Bayrou, liderul UDF se auto-defineste drept crestin-democrat si este adeptul unei Europe federale.

In Italia, principalii reprezentanti al euroscepticismului sunt Partidul Comunistilor Italiani si Liga Nordului, in frunte cu Umberto Bossi, critice la adresa imigratiei si a globalizării, ele cumuland 11 locuri din cele 78 in Parlamentul European.

Partidul Conservator are viziunea cea mai pregnant eurosceptica din Marea Britanie. Anterior guvernării Blair, acesta a adoptat o atitudine rezervata fata de proiectele europene, CEC-ul britanic constituind un exemplu de incercare de recuperare a contributiei semnificative la bugetul UE. Euroscepticismul

¹ Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe* adaptare, pag. 10-11

britanic este cel mai puternic reprezentat de conservatori, urmați de laburisti, divizați în facțiuni pro și contra-extinderii procesului de integrare. Un exemplu de euroscepticism laburist îl constituie grupul «Labour against the Euro» format de un facțiune minoritară din Parlamentul European, cu scopul de a critica impunerea monedei unice. Un al treilea partid eurosceptic este PIRU (Partidul Independentei Regatului Unit, ce a intrunit 16,9% din voturi la alegerile pentru Parlamentul european din 2004), ce propune renunțarea la calitatea de membru al UE.

În Germania, Partidul Crestin-Democrat, deși anterior pro-european, și-a manifestat îngrijorarea cu privire la criza traversată de Uniunea Europeană. Principalele partide euro-sceptice sunt cel National Democrat, Mișcarea Solidară pentru Drepturi Civile (critică la adresa adoptării monedei unice care va destabiliza economia) și Partidul Comunist German (adept al retragerii din UE și NATO). Cel mai eurosceptic partid din Austria este Partidul Libertății, ce vede integrarea ca fiind o amenințare la adresa intereselor naționale criticând emigrarea și transferul de competente de la nivel național la cel supranational.. Partidul Verzilor a abandonat euroscepticismul în favoarea unei abordări pro-europene.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană beneficiază de sprijinul Spaniei, Portugaliei, Greciei și Irlandei, unde integrarea a generat o creștere spectaculoasă a standardului de viață.

Manifestarea euroscepticismului la nivelul partidelor din țările candidate UE din Europa Centrală și de Est:

Paul Taggart și Aleks Szczerbiak elaborează o serie de 6 propoziții (primele 3, derivate din experiența statelor vest-europene, ultimele, din cea a statelor central și est-europene), aplicabile celor 10 state pe atunci, în curs de aderare.

1. Distribuția euroscepticismului pe spectrul politic nu poate fi definită ca fiind “de stanga” sau “de dreapta”, el putând fi exprimat de partide cu poziții ideologice diferite.
2. Exprimarea euroscepticismului este corelată cu poziția partidelor în sistem. Partidele aflate la guvernare sau cele cu potențial de coaliție vor evita pozițiile eurosceptice, pentru a evita pierderea beneficiilor date de calitatea de membru al Uniunii Europene, în vreme ce formațiunile politice periferice sau de opoziție vor adopta aceste poziții, din motive tactice sau strategice, stimulate fiind de absența costurilor.
3. Nivelul euroscepticismului partidelor nu e corelat, în mod necesar, euroscepticismului popular.
4. Existența unei legături între perspectivele de aderare ale unei țări și nivelul euroscepticismului, aparând un proces de negociere pe plan intern, între elitele politice și populație, pentru adaptarea la cerințele Comisiei Europene. Euroscepticismul crește în țările candidate în care aderarea este percepută ca fiind iminentă, comparativ cu cele unde se conturează drept mai îndepărtată în timp, datorită costurilor aderării, care devin mai evidente.
5. Datorită consensului general asupra importanței aderării și a depășirii mostenirii comuniste, euroscepticismul “soft” (legat de reforme economice, politice și instituționale) este mai susceptibil să se manifeste în țările candidate decât cel “hard”.
6. Emergența euroscepticismului la nivelul partidelor este mai probabilă în statele care și-au dobândit recent independența (cu identitate națională fragilă, unde o instanță supra-națională este percepută drept o amenințare), comparativ cu cele stabile.¹

Potrivit lui Taggart și Szczerbiak, euroscepticismul la nivelul partidelor poate fi analizat prin: distribuția opiniilor privind integrarea europeană în rândul

¹ Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe* adaptare, pag. 11-14

membrilor și al susținătorilor partidelor, distribuția opiniilor privind procesul integrării la nivelul elitelor partidului (parlamentari în special), prin metoda anchetei, analiza programelor politice, ce permite comparația inter-stratala și anchetele realizate de experți. Ultimele ridică o problemă metodologică: tendința respondenților de a exagera diferențele dintre partide, dublată de excluderea partidelor mici.

Datele analizei celor doi autori confirmă prezența euroscepticismului la nivelul partidelor din țările centrale și est-europene. Bulgaria constituie o excepție, întrucât aici nu au fost identificate partide eurosceptice, în sens hard sau soft (chiar dacă există o serie de reticente privind regimul vizelor sau centrala nucleară de la Kozloduy).

În cazul României, singurele partide eurosceptice identificate sunt cel Social-Democrat, afectat de liberalizarea economică și de piața unică și PRM, de factură naționalistă. Estonia ilustrează cea mai puternică reprezentare a euroscepticismului „hard”, prin poziția Partidului Viitorului Estoniei, dublată de cea a Partidului Republican și a Partidului Creștinilor. Acestor formațiuni li se adaugă Partidul de Centru – principalul reprezentant al opoziției. Celelalte 2 state baltice manifestă euroscepticism soft, prin Alianța Social-Democrată, Uniunea Conservatoare și Partidul pentru Drepturile Omului (Letonia) și Partidul de Centru, respectiv, Partidul Tărănesc (Lituania). În Republica Cehă, Partidul Comunist al Boemiei și Moraviei a adoptat o poziție eurosceptică hard în 1999, în vreme ce Partidul Republican și Partidul Civic Democrat reprezintă ramura „soft”. Euroscepticismul ungar hard era reprezentat de Partidul pentru Dreptate și Viață și Partidul Muncitorilor, iar cel soft, de 2 partide aparținând coaliției aflate la guvernare în acea perioadă, FIDESZ. În Polonia, Partidul Uniunea Națională Catolic-Naționalist Creștină și Partidul Tărănesc Polonez și Mișcarea pentru Reconstructia Poloniei manifestau euroscepticism de tip soft. În alegerile din 2000, Uniunea de Politică Reală a propus integrarea Poloniei în Asociația Nord-Americană a

Comertului Liber (NAFTA), ca o alternativa la UE, castigand 1,43% din voturi. In Slovacia au fost identificate doar orientari soft, izvorate din apropierea fata de Rusia si sistemul diferit de valori, precum Miscarea pentru o Slovacie Democratica. In Slovenia (unicul stat din fosta Iugoslavie devenit membru) a existat o viziune consensuala asupra integrarii europene. Studiul releva un nivel scazut de euroscepticism, insumand 23, 48% in cele 10 noi state membre.¹

Variatii comparative ale caracteristicilor partidelor si platformelor eurosceptice in Europa de Vest, respectiv Centrala si de Est:

Testarea validitatii primei asumptii, privind distributia pe axa electorala a partidelor eurosceptice, prin listarea acestora intr-un tabel, a demonstrat ca, spre deosebire de Europa Occidentala, exista o tendinta de concentrare a acestor formatiuni politice in dreapta axei.

Spre deosebire de Europa Occidentala, in Est si Centru partidele cu abordari eurosceptice sunt, deopotriva, cele aflate la guvernare (Klaus in Slovacia, Orban in Ungaria si Uniunea National Crestina in Polonia), cu potential de a accede la guvernare, foste membre ale unor coalitii guvernamentale sau reprezentante importante ale opozitiei. Totusi, existenta partidelor comuniste si euroscepticismul hard al partidelor periferice sunt argumente in sprijinul celei de-a doua afirmatii.

Tarile cu cele mai ridicate rate de euroscepticism in randul populatiei sunt: Letonia, Polonia, Cehia si Slovenia. Autorii demonstreaza absentia unei legaturi directe intre opinia publica si pozitiile partidelor asupra procesului integrarii, existand adesea raporturi inverse intre acestea.

Cehia, Estonia, Ungaria, Polonia, Slovenia si Cipru au demarat negocierile in vederea aderarii la Consiliul European de la Luxembourg, din 1997, lor adaugandu-li-se, in 2000, Bulgaria, Letonia, Lituania, Romania, Slovacia si

¹Idem, adaptare, pag 17-19

Malta (grupul de la Helsinki). Studiul a infirmat existența unei corelații între perspectivele de aderare și nivelul euroscepticismului, însă autorii au descoperit prezența unor perspective de tip “hard” în toate statele pentru care aderarea se conturează drept iminentă.

Cea de-a cincea ipoteză a fost confirmată, nivelul euroscepticismului hard (1,4%) fiind mult inferior celui al euroscepticismului soft (21,1%), ceea ce releva existența unui consens semnificativ la nivelul elitelor politice, privind impactul pozitiv al aderării la UE.

Nu există un pattern al variației euroscepticismului, în funcție de dezvoltarea statului. Slovenia și Lituania, de exemplu, reprezintă state cu un grad scăzut de stabilitate, dar euroscepticism scăzut.

Rezumând, principalele diferențe între Europa Occidentală și cea Centrală și de Est în privința abordărilor eurosceptice se referă la: 1. O mai mare concentrare a partidelor eurosceptice în dreapta spectrului politic în Europa Centrală și de Est. Taggart și Szczerbiak explică acest fenomen pe 3 dimensiuni: faptul că nu există echivalența între noțiunile “stangă” și “dreapta” în Europa Occidentală, respectiv, Orientală; asocierea euroscepticismului oriental cu apărarea intereselor și identității naționale, apanaj al “dreptei”; o mai mare constrângere asupra dimensiunilor conflictuale în aceste sisteme politice.¹ 2. Cu excepția Partidului Viitorului Estonian, nici un partid nu se centrează exclusiv pe opoziția față de aderare. La vremea realizării studiului, statele vizate nu erau încă membrii UE, ceea ce explică faptul că acest aspect ocupă un loc secund în programul partidelor, comparativ cu partidele din state membre, precum Regatul Unit, Danemarca, Franța sau Germania. 3. Diferența cea mai semnificativă rezidă în absența euroscepticismului la partidele occidentale aflate la guvernare, comparativ cu cele orientale și centrale.

¹ Idem, adaptare, pag. 29

Context european:

În 2005, Uniunea Europeană s-a confruntat cu eșecuri multiple, care au agravat tensiunile interne, au afectat coeziunea comunitară și au declanșat o adevărată criză de identitate. Entuziasmul și solidaritatea generate inițial de extinderea Uniunii spre Est au fost înlocuite cu reticente față de noii veniți, cu dezacord asupra bugetului unional și cu paralizie politică. Respingerea Tratatului Constituțional de către electoratele din Franța și Olanda a constituit un eșec. Liderii europeni nu au reușit să convingă cetățenii că Proiectul de Constituție merita votul lor aprobator. Respingerea prin plebiscit a Tratatului Constituțional a creat incertitudine cu privire la continuarea procesului de integrare politică în cadrul UE și a produs o criză de identitate în Europa. Unii cetățeni vest-europeni consideră că noile state membre amenință să submineze "modelul social", bazat pe protecție față de globalizare și concurență.¹ Deși profundă, această criză nu este singulară în istoria UE, fiind precedată de numeroase neînțelegeri și dezacorduri între statele membre. Între dificultățile întâmpinate de Uniune amintim disensiunile bugetare. "Perspectivele financiare" ale UE sunt adoptate la intervale de 7 ani, în urma unui acord între Consiliul, Comisia și Parlamentul European. Pentru perioada 2006-2013, bugetul trebuia să fie aprobat în 2005. Neînțelegerile și acuzele reciproce dintre președintele francez Jacques Chirac și premierul britanic Tony Blair au făcut, însă, ca summit-ul de la Londra, din 2005, la care trebuia să se adopte noul buget să se soldeze cu un eșec.

Extinderea UE la 25, apoi 27 de membri a afectat funcționalitatea instituțiilor comunitare, impunându-se necesitatea adoptării unei Constituții care să le confere legitimitate și a unui mecanism procedural, care să eficientizeze procesul decizional.

¹ Filipescu, Nicolae, "Deruta temporară în Uniunea Europeană", *Revista* 22 nr. 835, adaptare

Se impune, deci, clarificarea obiectivelor politice ale procesului de integrare, împreună cu o serie de reforme economice și sociale. Tarile mari din Europa de Vest - Franța, Germania, Italia și Marea Britanie - vor trebui să-și definească poziția față de procesul extinderii și evoluția către integrare politică. În cadrul UE există contradicții reale în legătură cu extinderea viitoare, cu distribuirea resurselor și cu obiectivul integrării politice. Cu toate acestea, progresul integrării este o realitate incontestabilă. În mare parte, membrii UE au renunțat deja la o parte din suveranitate. Acordul Schengen are drept consecință dispariția frontierelor naționale ale statelor membre. Libera circulație pune sub semnul întrebării semnificația statutului de „minoritate națională”, iar discursurile naționaliste se perimează. Armatele se transformă în forțe multinaționale, nu actori naționali, nemaiaparând „granițele și integritatea teritorială” ale statelor de proveniență.

Statele din Centrul și Estul Europei percep birocrația cu care se confruntă Uniunea ca o amenințare la adresa economiei naționale. Mai mult, apare necesitatea instituirii unui sistem de vize pentru vecinii care nu au calitatea de membrii UE, acest lucru îngreunând schimburile comerciale și culturale. Uniunii i se reproșează, deopotrivă, incapacitatea de a manageria diversitatea etnică din această regiune a Europei.

„Nucleul franco-german, considerat „motorul integrationist al Europei”, a suferit o deteriorare de imagine în ultima decada. Jacques Chirac și Gerhard Schröder au preferat să-și dirijeze politica externă prin excluderea celorlalți membri. Amicitia „separată” cu Vladimir Putin, antipatia față de Statele Unite și încercările de distanțare față de NATO au contrariat țările din Europa Est-Centrală și Marea Britanie.”¹ Angela Merkel, noul cancelar german, are o poziție mult mai pro-europeană. Premierul italian Silvio Berlusconi a desfășurat o politică eurosceptică. Anglia manifestă ostilitate față de procesul extinderii către Estul Europei, respingerea Tratatului Constituțional în Franța

¹ Filipescu, Nicolae, „Europa Est-Centrală, între UE și SUA”, *Revista* 22 nr. 868

și Olanda venind ca o ușurare pentru ea. Succesorul lui Blair, Gordon Brown (desemnat ca noul lider al Partidului Laburist), este considerat și mai eurosceptic decât actualul prim-ministru.

Euroscepticismul ca apanaj al partidelor de opoziție:

Mi-am propus analizarea argumentului potrivit căruia emergența partidelor și platformelor eurosceptice este corelată cu pattern-urile competiției partinice și euroscepticismul este mai ales un apanaj al opoziției. Implicațiile acestei afirmații sunt că pozițiile partidelor relativ la procesul integrării europene sunt influențate de strategia adoptată de competitori, alternanța la guvernare sau potențialul de coaliție.

Taggart distinge 4 forme de manifestare a euroscepticismului: partide unidimensionale eurosceptice, partide protestatice cu viziuni eurosceptice și partide cu poziții eurosceptice, ce reflectă argumente de principiu, tactice și strategice împotriva integrării europene. Autorul susținea că platformele eurosceptice nu sunt în mod necesar produsul pozițiilor politice și valorilor partinice, ci și ale localizării relative pe axa electorală.¹

Radacinile euroscepticismului pot fi regăsite în protestele anti-elitiste de factură populistă sau protestele împotriva politicii de tip “cartel” în democrațiile liberale. Acest lucru explică o gamă variată de tipuri de euroscepticism occidental, de la stânga socialistă până la dreapta populistă. Asocierea partidelor din opoziție cu euroscepticismul poate fi explicată prin tendința de a corela poziția contrară față de politicile guvernamentale cu cea față de instanțele supranationale.

Euroscepticismul în Europa Occidentală – corelarea cu orientarea ideologică, opoziția teritorială și strategia partidului:

¹ Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Parties, Opposing Europe: Party Systems and opposition to the Union, The Euro and Europeanisation*, adaptare, pag 10-11

Analiza emergentei euroscepticismului in Europa Occidentala, realizata de Nick Sitter, urmareste 3 dimensiuni, prin corelarea cu opozitia: competitia guvernare-opozitie in Europa Occidentala poate fi clasificata drept confruntarea dintre social-democrati si partide non-socialiste liberale, conservatoare sau crestin-democrate. Intr-o competitie electorala dintre partide “catch-all”, curentele eurosceptice apar rar, mai ales in guvernarile opozitiei, intrucat partidele de tip “catch-all” si cartel evita aceste pozitii. Crestin-democratia este constructia ideologica cea mai compatibila cu ideea unei instante supranationale, in comparatie cu cele conservatoare sau social-democrate. Scepticismul poate avea baze ideologice, inasa nu poate fi cauzat exclusiv de principii divergente.

In majoritatea cazurilor in care partide cu platforme eurosceptice au ajuns la guvernare (cazul Pasok, in Grecia, 1981) fie au adoptat viziuni mai moderate, fie au renuntat la euroscepticism. In Europa Occidentala, euroscepticismul pare a se situa mai aproape de strategiile electorale centrifuge, aparand aproape exclusiv la partidele de opozitie, si atunci in varianta “soft”.¹ Pe de alta parte, Alianta Nationala (Italia) si partidul Libertatii (Austria) par sa infirme teoria incompatibilitatii euroscepticism-participare la guvernare.

Relatia dintre opozitia teritoriala, bazata pe cultura si identitate si emergenta euroscepticismului depinde de interpretarea acordata de partid procesului integrarii. Partidele nationaliste sau cele ale minoritatilor nationale percep integrarea europeana instrumental, drept o circumstanta favorabila obtinerii autonomiei si independentei, studiul realizat de Ray in 1996 neidentificand orientari eurosceptice in randul acestor partide.² Aparitia euroscepticismului este legata, deci, de perceptia amenintarii la adresa autonomiei teritoriale.

¹ Sitter, Nick, *Opposing Europe: Euro-scepticism, Opposition and Party Competition*, adaptare, pag 17

² Sitter, Nick, *Opposing Europe: Euro-scepticism, Opposition and Party Competition*, adaptare, pag 19

Partidele pot apela la euroscepticism din ratiuni tactice, pentru maximizarea numarului de voturi si mandate castigate. Partidele centrate pe atingerea unor astfel de obiective pe termen scurt si mediu vor opta pentru strategii de tip “catch-all”.

Lauren McLaren sustine ca, in analiza euroscepticismului, s-a neglijat un factor important, antipatia fata de alte culturi, izvorata din atasamente nationaliste. Abordarea subliniaza atasamentul individual fata de “in-group” (natiunea) si reactia ostila fata de o instanta perceputa ca subminand suveranitatea statului-national si identitatea culturala. Studiile anterioare se bazeau pe o serie de variabile provenite din calcule rationale ale costurilor si beneficiilor integrarii in UE: liberalizarea pietei fortei de munca, liberalizarea pietelor de capital, beneficiile asteptate in functie de pozitia geografica. Abordarile de factura non-economica (Inglehart, Janssen) sustin ca suportul pentru integrare este direct proportional cu gradul de informare, mobilizarea cognitiva sau dezvoltarea unui sistem de valori ce plaseaza imbunatatirea democratiei si protectia mediului (post-materialism) deasupra unor aspecte precum securitatea economica si fizica (materialism). In viziunea lui Sanchez-Cuenca, existenta problemelor specifice ale sistemelor politice nationale (coruptia, performantele slabe la nivel statal sau lipsa de receptivitate a partidelor politice) genereaza o crestere a sprijinului pentru UE, vazuta ca un remediu al acestor disfunctionalitati.¹ Anderson sustine, dimpotriva, ca indivizii folosesc informatiile despre o instanta cunoscuta (guvernul national) in evaluarea uneia mai putin familiare (UE). Putem conchide, analizand aceste argumente, ca emergenta euroscepticismului nu poate fi explicata printr-o variabila singulara, ci prin corelarea efectelor mai multor variabile independente.

¹ McLaren, Lauren M., “Public support for the European Union: Cost/Benefit analysis or perceived cultural threat?”, adaptare

Intr-un articol aparținând lui Marks și Wilson (2000), aceștia susțin că teoria clivajelor este un predictor mai bun al atitudinii față de integrarea europeană decât variațiile naționale. Autorii analizează diferențele existente între familiile social-democrată, liberală, creștin-democrată și conservatoare și variația abordărilor diferitelor aspecte ale integrării, de la țară la țară.

Au fost realizate studii pe țări. Geoffrey Evans, autorul unei analize asupra cazului britanic, corelând integrarea europeană cu evoluția electoratului Partidului Conservator, în perioada 1992-1996, a descoperit existența unui dezacord crescând între abordarea partidului și percepția electorilor, sancționat electoral în 1997. Soluția propusă de el este adoptarea unei poziții unitare, clar eurosceptice.

Probleme de natură metodologică:

Compararea partidelor și platformelor eurosceptice trebuie contextualizată caracteristicilor diferite ale sistemelor de partide în cele două părți ale Europei. Sistemele de partide ar putea reprezenta „cheia” de interpretare a principalelor diferențe. O astfel de analiză presupune introducerea unei alte variabile independente, anume sistemul de partide, pentru a se evita efectele nedorite, precum variația de tip „spurious” (explicarea efectelor prin alte cauze decât cele reale). Este necesară, de asemenea, o analiză a evoluției euroscepticismului în state membre din perioada pre-aderare până în prezent. O altă variabilă independentă o reprezintă criza identitară apărută pe plan european, în anul 2005.

Concluzii:

Partidele de opoziție apelează la euroscepticism din rațiuni ce țin de supraviețuire, ideologie, organizare și maximizare a numărului de mandate. Putem conchide că adoptarea unor perspective eurosceptice/eurooptimiste

depinde deopotrivă de interesele de partid și de poziția relativă, ocupată în sistemul de partide, fiind rezultatul unor calcule de strategie.

Ca să-și poată proiecta autoritatea la nivel global, UE va trebui să-și îmbunătățească coeziunea comunitară, să-și consolideze structurile de politică externă și de securitate și să-și simplifice mecanismele decizionale în așa fel încât să respecte interesele naționale ale statelor membre. Pentru statele Europei Centrale și Estice, apartenența la UE a fost un proiect prioritar, însă atitudinea lor viitoare față de Uniune depinde de o multitudine de factori. Dacă așteptările privind creșterea gradului de bunăstare și de egalitate în cadrul UE nu se confirmă, electoratele s-ar putea orienta către partide eurosceptice, populiste sau naționaliste.

ANEXE:

Tabel 1: Partide politice cu platforme eurosceptice hard/soft din țările Europei Centrale și de Est-rezultatele obținute de acestea în alegeri

	HARD	SOFT
Bulgaria	-	-
Republica Ceha	Partidul Comunist din Boemia și Moravia(11-'98)	Partidul Civic Democratic (27,7-'98) Asociația pentru Republica- Partidul republican din Cehoslovacia-3,9-'98)
Estonia	Partidul Creștinilor din Estonia(2,43-'99) Partidul Viitorului Estonian Partidul Republican	Partidul de Centru (23,41-'99) Partidul Rural al Poporului (7,27-'99)
Ungaria	Partidul Ungar pentru Dreptate și	FIDESZ (Partidul Civic

	Viata(5,5-'98) Partidul Muncitorilor din Ungaria(4,1-'98)	Ungar-28,2-'98) FKGP-Partidul Independent al Micilor Proprietari (3,8- '98)
Letonia		Alinta Social- Democrata Letona(12,9-'98) Uniunea Conservatoare pentru Fratia si Libertate (14,2- '98)
Lituania		Uniunea de Centru din Lituania(2,86- 2000) Partidul Taranesc Lituanian (4,08- 2000)
Polonia	Intelegerea Poloneza (DNS) Auto-Apararea (DNS) Uniunea pentru Politica Reala	Uniunea Nationala Crestina (factiune a Actiunii Solidaritatea) Partidul Taranesc Polonez (7,3- '97) Miscarea pentru reconstructia Poloneza (5,6- '97)
Romania		Partidul Romania Mare (19,48-2000)
Slovacia		Miscarea pentru o Slovacie Democrata (27,0-'98) Partidul National Slovac (9,1-'98) Miscarea Crestin

		Democrata (factiune a Coalitiei Democratice din Slovacia)
Slovenia	Partidul Nou(Andrei Bajuk-0,59-2000)	Partidul National Sloven(4,38- 2000)

Tabel 2: **Vot Cumulativ acordat partidelor ci platforme eurosceptice in
alegerile parlamentare (pentru camera inferioara a parlamentului)**

Tara	Hard	Soft	Total
Bulgaria	0	0	0
Slovenia	0,59	4,38	4,97
Lituania	0	6,94	6,94
Polonia	0	12,9	12,9
Romania	0	19,48	19,48
Letonia	0	27,1	27,1
Estonia	2,43	30,68	33,11
Slovacia	0	36,1	36,1
Republica Ceha	11,0	31,6	42,6
Ungaria	9,6	42,0	51,6
Media	1,4	21,1	23,48

2

¹ Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe*, pag.16

² Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe*, pag.20

Bibliografie:

1. Sitter, Nick, *Opposing Europe: Euro-scepticism, Opposition and Party Competition*, SEI Working Paper No 56, Opposing Europe Research Network Working Paper No 9
2. Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate states of Central and Eastern Europe* *Contemporary*, SEI Working Paper No.46
3. Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, „Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe” in *European Journal of Political Research* 43, 2004
4. Filipescu, Nicolae, „Europa Est-Centrala, intre UE si SUA” *Revista* 22, nr 868
5. Filipescu, Nicolae, „Deruta temporara in Uniunea Europaeana” *Revista* 22, nr.835
6. Evans, Geoffrey, „Euroscepticism and Conservative electoral Support:How an asset became a liability”, *British Journal of Political Science* vol 28, no. 4, 1998, Cambridge University Press, 573-590
7. McLaren, Lauren M., „Public support for the European Union: Cost/Benefit analysis or perceived cultural threat?”, *British Journal of Political Science* vol 64, no. 2, 200, Oxford University
8. Taggart, Paul; Szczerbiak, Aleks, *Parties, Opposing Europe: Party Systems and opposition to the Union, The Euro and Europeanisation* SEI Working Paper No.36
9. www.conservatives.com
10. www.direct.gov.uk/
11. <http://www.economist.com/>
12. www.assemblee-nationale.fr/english/index
13. www.parlamento.it/
14. www.parliament.uk/